ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Τὰ πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 60ον. ΜΑ·Ι·ΟΣ, 1924. Ἀριθ. 5.

ΣΟΦΙΑ, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΙΣ

«Ἀλλὰ σεῖς εἴσθε ἐξ αὐτοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅστις ἐγένετο εἰς ἡμᾶς σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις».

(Α΄. Κορινθ. α΄. 30).

Ἐξ ὅλων τῶν ἐμφύτων κακιῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ***ἡ ὑπερηφανία*** εἶναι ἡ κυριωτέρα, ἡ ἰσχυροτέρα, καὶ ἡ δυσκολώτερον καταβαλλομένη. Ἦτο ἡ πρώτη ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἶναι ἡ τελευταία πασῶν.

Τὸ Εὐαγγέλιον ὅμως, ἐκ πάντων τῶν γνωστῶν θρησκευμάτων, ἔχει τὴν ἰδιότητα καὶ δύναμιν οὐ μόνον τὴν ἔμφυτον ταύτην διαφθορὰν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως νὰ καταστέλλῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν κλίσιν πρὸς ταύτην νὰ καταπνίγῃ καὶ πᾶσαν ***ἀφορμὴν πρὸς καύχησιν*** προερχομένην ἐξ οἱουδήποτε λόγου νὰ ἀπομακρύνῃ.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἴπομεν, φυσικῶς κλίνει εἰς τὸ νὰ ὑπερηφανεύηται καὶ μεγαλαυχεῖ διὰ φυσικὰ προτερήματα, διὰ δύναμιν, πλούτη, τιμὰς καὶ ἄλλας ἐπιγείους δόξας, ***ὁ Θεὸς ἀείποτε ἐξελέξατο τὸν λαόν του κυρίως ἐκ τῆς τάξεως ἐκείνων, οἵτινες εἶναι ταπεινοὶ καὶ ἐξουθενημένοι*** εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τούτων καθυποτάσσει εἰς Ἑαυτὸν τοὺς δυνατοὺς καὶ μεγάλους τῆς γῆς—τὸν κόσμον—ἵνα μὴ καυχηθῇ πᾶσα σάρξ.

«Διότι βλέπετε τὴν κλῆσίν σας, ἀδελφοί,» ἔγραφεν ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους (Α΄ Κορ. α΄ 26), «ὅτι δὲν εἴσθε πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, πολλοὶ δυνατοί, πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς διὰ νὰ καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξέλεξεν ὁ Θεὸς καὶ τὰ μὴ ὄντα, διὰ νὰ καταργήσῃ τὰ ὄντα».

Ἔπειτα προβαίνει ἀποδεικνύων εἰς αὐτούς, ὅτι ἡ σωτηρία, τῆς ὁποίας ἦσαν μέτοχοι, ἦτο καθ᾿ ὁλοκληρίαν ἐκ Θεοῦ, ἡ δὲ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἕνωσις αὐτῶν προνόμιον, ὅπερ ὤφειλον ἐντελῶς εἰς τὸν Κύριον.

Δὲν τὸν ἠγάπησαν αὐτοὶ πρῶτοι, ἀλλ᾿ Αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν αὐτοὺς καὶ ἔδωκε τὴν ζωὴν Αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτῶν. «Δὲν μὲ ἐξελέξατε σεῖς, ἀλλ᾿ ***ἐγὼ*** ἐξέλεξα ὑμᾶς».

Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἀπ᾿ ἀρχῆς μέχρι τέλους εἶναι ***δῶρον***, εἶναί τι γινόμενον ***κατὰ χάριν*** καὶ διδόμενον ***μόνον διὰ τοῦ Χριστοῦ.***

Ὅ,τι δήποτε χρειαζόμεθα πρὸς τελείαν ἀπελευθέρωσιν ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἀπωλείας καὶ πρὸς ἀπόκτησιν αἰωνίου ζωῆς, εἶναι τεθησαυρισμένον ἐν τῷ Χριστῷ καὶ ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ ἡμεῖς γινόμεθα τέλειοι.

Ὁ ταλαίπωρος ἁμαρτωλὸς, πρὶν κατασταθῇ ἄξιος τῆς οὐρανίου μακαριότητος, ἔχει χρείαν τεσσάρων τινῶν: ***Σοφίας*** (ἤτοι, ***γνώσεως***), ***δικαιοσύνης***, ***ἁγιασμοῦ καὶ ἀπολυτρώσεως***. Τὸ δὲ ἀνωτέρω ἐδάφιον μᾶς λέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγένετο εἰς ἡμᾶς ὅλα ταῦτα. Ἄς τὸ ἐξετάσωμεν λοιπὸν ὁμοῦ ἐπί τινας στιγμάς, εἴθε δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ εὐλογήσῃ τὰς ἐν αὐτῷ ἀληθείας εἰς πάντας ἡμᾶς.

1. ***Ὁ Χριστὸς ἐγένετο εἰς ἡμᾶς Σοφία.***

Σοφία εἶναι ἓν τῶν ειδικῶν ὀνομάτων, τῶν ἀποδιδομένων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος—τὸν Χριστόν.

Πρὸ τῆς Δημιουργίας ἀκόμη ἡ σοφία παρίσταται οὖσα καὶ συνυπάρχουσα μετὰ τοῦ Θεοῦ. Φαίνεται δὲ ὅτι ἔστρεφε τὴν προσοχήν της ἰδίως πρὸς τὴν ἡμετέραν γῆν· διότι ἀναγινώσκομεν, ὅτι ηὐφραίνετο «ἐν τῇ οἰκουμένῃ τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ ἡ τρυφὴ αὐτῆς ἦτο μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων» (Παροιμ. η' 22—31).

Ὁ Χριστὸς εἶναι ***φῶς***, — ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἐξ οὗ ἀκτινοβολοῦσι καὶ δι' οὗ μετοχετεύονται πᾶσαι αἱ ἀκτῖνες τῆς θείας ἀληθείας εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. «Οὐδεὶς γινώσκει τὸν Πατέρα εἰμὴ δι' αὐτοῦ.» Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Προφήτης ἐκεῖνος, ὅστις ἔμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ὡς ὁ Μωϋσῆς. Αὐτὸς εἶναι ὁ μέγας Διδάσκαλος, διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁποίου ὅλα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ ὁδηγοῦνται εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς. «Πάντες εἶναι διδακτοὶ τοῦ Θεοῦ».

Οὐδεμία δὲ σύγχυσις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ προφητικοῦ ἀξιώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἀπ' ἐναντίας τὰ δύο ταῦτα εἶναι εἰς πλήρη καὶ ἐντελῆ συμφωνίαν καὶ ἁρμονίαν. Ὁ Χριστὸς δίδει τὸ μάθημα· τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸ ἐντυπώνει καὶ τὸ καθιστᾷ τελεσφόρον. «Αὐτὸς δὲν θέλει λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐμοῦ θέλει λάβει καὶ ἀναγγείλει πρὸς ἐσᾶς» (Ἰωάν. ΙϚ'. 14).

Οὐ μόνον διδάσκει τὸν ἀμαθῆ καὶ τυφλὸν ἁμαρτωλόν, ἵνα γνωρίσῃ τὴν κατάστασίν του, ἀλλὰ καὶ τῷ δεικνύει τὴν ὁδὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας—οὐ μόνον τῷ δεικνύει τὴν ῥυπαρότητα καὶ κακίαν τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸν ***Σταυρόν***.

Ὁ Χριστὸς ὡς μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων εἶναι ἡ θαυμασιωτάτη ἔκφρασις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ὁλόκληρον τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας εἶναι πεποιημένον μὲ ἄπειρον καὶ ἀνεξιχνίαστον ***σοφίαν***. Ὁ ἅγιος καὶ δίκαιος Θεὸς νὰ ***δικαιώνῃ τὸν ἀσεβῆ*** καὶ ὅμως νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἦναι ***δίκαιος!***

Οἱ ἄγγελοι ἔμειναν ἔκθαμβοι εἰς τοῦτο. Ὅθεν τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπερ εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας, καλεῖται διὰ τοῦτο ἡ ***σοφία τοῦ Θεοῦ***.

Ἐγένετο δ' ὁ Χριστὸς σοφία μας διττῶς: α) ἐπειδὴ εἶναι ἡ ***λαμπροτάτη ἔκφρασις τῆς Θείας σοφίας***, καὶ β) ἐπειδὴ ***διδάσκει τὸν λαὸν αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι***

εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ τοὺς κάμῃ σοφοὺς πρὸς σωτηρίαν. Ἐν ἄλλοις λόγοις, τὶ πρέπει νὰ πιστεύουν καὶ τὶ πρέπει νὰ πράττουν.

2. **Ὁ Χριστὸς ἐγένετο εἰς ἡμᾶς δικαιοσύνη.** Ἡ λέξις δικαιοσύνη ἐνταῦθα σημαίνει τὴν **συμμόρφωσιν** τινὸς πρὸς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκ τούτου προερχομένην **δικαίωσιν.** Εἶναι δ᾽ εὐκολώτερον νὰ ἐννοήσωμεν πῶς ὁ Χριστὸς ἐγένετο εἰς ἡμᾶς σοφία ἢ πῶς ἐγένετο δικαιοσύνη.

Ὁ ἀπόστολος δὲν ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Χριστὸς ἐνεργεῖ ἐν ἡμῖν δικαιοσύνην, ὅτι δηλ. μᾶς μεταποιεῖ εἰς δικαίους. Ὄχι, διότι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ἐπειδὴ ὁ ἁμαρτωλὸς εἶναι πάντοτε ἁμαρτωλός, ὁ δὲ δίκαιος καὶ ἅγιος Θεὸς δὲν δύναται νὰ τὸν θεωρῇ ἄλλως εἰμὴ ὡς τοιοῦτον.

Ὅ,τι ἐγένετο, δὲν δύναται νὰ ἀπογείνῃ. Οὐδεμία δὲ πρᾶξις ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ, οὐδ᾽ αὐτῆς τῆς παντοδυναμίας του ἐξαιρουμένης, δύναται νὰ μεταβάλῃ τὰς ἁμαρτωλὰς ἡμῶν πράξεις εἰς δικαίας, ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ τῇ φύσει των εἶναι ἁμαρτωλαί.

Ὁ ἄνθρωπος ἅπαξ παρανομήσας καὶ κατασταθεὶς ἁμαρτωλὸς ἐξάπαντος ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ.

Τὸ ζήτημα τοῦ πῶς νὰ δικαιωθῇ ὁ ἀσεβὴς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν ταὐτῷ ὁ ἅγιος καὶ δίκαιος Θεὸς νὰ μὴ παύσῃ νὰ εἶναι δίκαιος, ἦτο καὶ εἶναι ζήτημα μὴ δυνάμενον νὰ λυθῇ ὑπὸ ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ δι᾽ ἀνθρωπίνων μέσων· διότι ἔπρεπε νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος, δι᾽ οὗ νὰ ἱκανοποιηθῇ ὁ παραβιασθεὶς καὶ καταλυθεὶς Νόμος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐκπληρωθοῦν κατὰ γράμμα αἱ ἀπαιτήσεις του, τὸ δὲ μέσον τοῦτο ἐξυφάνθη ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, συνίσταται δὲ εἰς τὴν εὕρεσιν **ἀντικαταστάτου** διὰ τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον.

Ἔπρεπε δηλονότι νὰ εὑρεθῇ ὄν τι, ὅπερ πρῶτον μὲν νὰ ἐκτελέσῃ πάσας τὰς ἠθικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Νόμου, νὰ ἐκπληρώσῃ δηλονότι αὐτὸν **κατὰ γράμμα** ἀπταίστως, καὶ δεύτερον νὰ ὑποστῇ αὐτὸ τὴν ποινήν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ὑποστοῦν οἱ ἄνθρωποι διὰ τὰς παραβάσεις τοῦ Νόμου τούτου. Τοιοῦτον ὂν οὔτε μεταξὺ τῶν ἀγγέλων οὔτε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ. Τοιοῦτον ἔργον **εἷς** καὶ **μόνος** ἠδύνατο νὰ πράξῃ, τοῦτ᾽ ἔστιν, αὐτὸς **ὁ Θεός**, οὐχὶ διὰ τῆς παντοδυναμίας καὶ μεγαλειότητος Αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς ταπεινώσεως Αὐτοῦ.

Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐν αὐτῷ **ἰδίαν δικαιοσύνην**, διότι εἶναι ἀδύνατον εἰς αὐτὸν νὰ ἐκπληρώσῃ **ἀκριβῶς** καὶ ἀπταίστως ἅπαντα τὸν Νόμον. Ἀκόμη καὶ ὅταν ἐκπληρώσῃ ὅλον τὸν Νόμον, σφάλῃ δὲ εἰς ἕν, εἶναι ἔνοχος εἰς ὅλον τὸν Νόμον· διότι εἶναι γεγραμμένον, «**Ἐπικατάρατος** πᾶς ὅστις δὲν ἐμμένει εἰς **πάντα** τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ Νόμῳ τοῦ νὰ πράττῃ αὐτά».

Ἡ μόνη του ἐλπὶς ἑπομένως εἶναι ὁ Χριστός, ὁ δὲ Χριστὸς δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς τῆς δικαιώσεως τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἄλλως πως, εἰμὴ φέρων τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἐκπληρῶν ἀντ᾽ αὐτοῦ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Νόμου, διὰ τελείας ὑπακοῆς. Ὅπερ καὶ ἔπραξεν. Ἡ δ᾽ οὕτω πως ἀποκτηθεῖσα δικαίωσις δὲν δύναται

νὰ λογισθῇ εἰμὴ ὑπὲρ ἐκείνων μόνον, ὅσοι ἑνοῦνται μετ' Αὐτοῦ διὰ τῆς πίστεως. Διότι ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἐδικαιοῦντο διὰ ***τῶν ἔργων*** των, θὰ εἶχον καύχησιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, διότι, ὡς προείπομεν, οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται νὰ τηρήσῃ τὸν νόμον ***ἀπταίστως***, ἄρα δικαιοῦται ***διὰ πίστεως***, ἤτοι ***δωρεάν***. Ἑπομένως ἡ καύχησις ἀπεκλείσθη. Διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; Οὐχί, ἀλλὰ διὰ τοῦ νόμου τῆς πίστεως.

3. ***Ὁ Χριστὸς εἶναι ἁγιασμὸς πάντων, ὅσοι ἑνοῦνται μετ' Αὐτοῦ διὰ τῆς τοιαύτης πίστεως.***

Ἡ λέξις ἁγιασμὸς ἔχει δύο σημασίας, μίαν ***νομικὴν*** καὶ ἄλλην ***ἠθικήν***. Κατὰ τὴν πρώτην ἔννοιαν, ἅγιον πρᾶγμα ἐθεωρεῖτο καὶ ἐλέγετο πᾶν τὸ ***ἀφιερούμενον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ***—ὅπως λέγομεν σήμερον ***ἀγιάτικον***. Κατὰ τὴν δευτέραν ἔννοιαν, πᾶν τὸ ***ἠθικῶς καθαρόν***. Ἡ δευτέρα σημασία φαίνεται ὅτι παρήχθη ἐκ τῆς πρώτης, διότι, ὅταν ἡ ψυχὴ ἀφιεροῦται εἰς τὸν Θεὸν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις καὶ διαθέσεις της, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ γίνηται ***ἁγία, καθαρά***.

Πῶς λοιπὸν ὁ Χριστὸς γίνεται εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν ἁγιασμός;

Καθ' ὃν τρόπον γίνεται καὶ δικαιοσύνη, ἤτοι, καθὼς διὰ πίστεως ὁ ἁμαρτωλὸς ἑνοῦται μὲ τὸν Χριστὸν οὕτως, ὥστε ἡ δικαιοσύνη τοῦ Χριστοῦ λογίζεται ὑπὲρ αὐτοῦ, ἡ δὲ ποινὴ τῶν ἁμαρτιῶν του ἐπιβάλλεται εἰς τὸν Χριστόν, οὕτω καὶ διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως ἑνοῦται μετ' αὐτοῦ εἰς ἓν ***σῶμα*** καὶ ἓν ***πνεῦμα***. Ὁ Χριστὸς γίνεται κεφαλή, ὁ ἁμαρτωλὸς σῶμα· ὁ Χριστὸς ἡ ἄμπελος, οἱ ἁμαρτωλοὶ τὰ κλήματα. «Ὁ μένων ἐν ἐμοὶ φέρει καρπὸν πολὺν καὶ χωρὶς ἐμοῦ δὲν δύνασθε νὰ πράξητε οὐδέν».

Ὁ σύνδεσμος, ἡ σχέσις μεταξὺ ***δικαιοσύνης καὶ ἁγιασμοῦ*** εἶναι στενὴ καὶ ἀδιάσπαστος· διότι οὐδὲν ἄλλο ἐκτὸς τῆς ζώσης πίστεως,—πίστεως ἐνεργουμένης δι' ἀγάπης, καθαριζούσης τὴν καρδίαν καὶ νικώσης τὸν κόσμον—δύναται νὰ δικαιώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἄνευ δὲ ἁγιασμοῦ, ὅστις εἶναι ὁ καρπὸς τῆς ζώσης ταύτης πίστεως, οὐδεὶς δύναται νὰ ἴδῃ τὸν Κύριον. Χωρὶς ἔργων ἡ πίστις εἶναι νεκρά, μὴ σώζουσα, δαιμονιώδης—τὰ δὲ ἔργα εἶναι ἡ ἔνδειξις καὶ ὁ καρπὸς τῆς πίστεως.

Τὰ δύο ταῦτα δύνανται νὰ διακρίνωνται, οὐδέποτε ὅμως νὰ χωρίζωνται. Καὶ πρέπει νὰ διακρίνωνται ἀπ' ἀλλήλων, διότι ἡ μὲν δικαίωσις εἶναι ἀποκλειστικῶς ***ἔργον τοῦ Θεοῦ***, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἁμαρτωλὸς μεταβάλλει τὴν πρὸς τὸν Θεῖον Νόμον σχέσιν του—κηρύττεται ἐλεύθερος τῆς κατάρας τοῦ Νόμου, καὶ λαμβάνει τὸν τίτλον τῆς αἰωνίου ζωῆς· εἶναι δέ, ὡς βλέπετε, ἔργον ***ἔξωθεν γινόμενον***. Ὁ δὲ ἁγιασμὸς εἶναι ***ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου***, ἀρχόμενον μὲ τὴν ἀναγέννησιν αὐτῆς καὶ ἐξακολουθοῦν μέχρι θανάτου.

Εἰς τὴν δικαίωσιν ὁ ἁμαρτωλὸς οὐδὲν λαμβάνει μέρος, διότι αὕτη ὡς εἴπομεν, εἶναι ἔργον ἐξωτερικόν, ἀποκλειστικῶς ἀνῆκον εἰς τὸν Θεόν. Εἰς τὸν ἁγιασμὸν

ὅμως ὁ ἁμαρτωλὸς λαμβάνει ἐνεργητικώτατον μέρος—εἶναι συνεργὸς **μετὰ τοῦ** Ἁγ. Πνεύματος.

Ἡ δικαίωσις ἔχει ὡς βάσιν, ὡς θεμέλιόν της, τὴν *ἐξιλεωτικὴν θυσίαν* τοῦ Χριστοῦ—τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν τῆς θείας δικαιοσύνης ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου Του.

Ὁ ἁγιασμὸς εἶναι ἔργον, δι' οὗ καθαρίζεται ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τοῦ μολύσματος τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος, τῇ βοηθείᾳ καὶ χάριτι τοῦ Ἁγ. Πνεύματος.

Ἡ δικαίωσις γίνεται ***ἐφάπαξ τελεία καὶ πλήρης***. Ὁ ἁγιασμὸς εἶναι ***βαθμιαῖος***, οὐδέποτε δὲ δύναται νὰ κατασταθῇ τέλειος ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ.

Ἂν καὶ ἡ πρὸς τὸν Νόμον συμμόρφωσις ἡμῶν, ἤγουν ὁ ἁγιασμός, τα καλὰ ἔργα, δὲν δύνανται νὰ γίνωσι τὸ θεμέλιον τῆς δικαιώσεως ἡμῶν, εἶναι ὅμως ἀναπόφευκτα πρὸς σωτηρίαν, ἤτοι πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς οὐρανίας μακαριότητος. διότι χωρὶς ἁγιασμοῦ οὐδεὶς δύναται νὰ ἴδῃ τὸν Κύριον (Ἑβρ. ιβ' 14)—χωρὶς ἀνανεωθείσης, ἀναδημιουργηθείσης, ἐξαγνισθείσης καὶ ἁγιασθείσης φύσεως οὐδεὶς δύναται νὰ ἦναι κατάλληλος ἢ εὐχαριστημένος μὲ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ οὐρανοῦ.

Διότι αἱ ***χαραὶ*** τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ***χαραὶ ἅγιαι***. αἱ ***ἐνασχολήσεις*** τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἅγιαι, συνιστάμεναι κυρίως εἰς λατρείαν καὶ δοξολογίαν. Ἡ ***κοινωνία*** ἐν οὐρανῷ συνίσταται ἐξ ἁγίων προσώπων. Ἅπαντα τα πράγματα τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἅγια, οὐδεὶς ἑπομένως εἰμὴ οἱ ἁγιασθέντες δύνανται νὰ γείνωσι κοινωνοὶ αὐτῶν. Ὁ οὐρανός, ἀδελφοί μου, εἶναι κληρονομία ***ἀποκλειστικὴ*** τῶν ἁγίων ὄντων.

4. ***Ὁ Χριστὸς ἐγένετο εἰς ἡμᾶς ἀπολύτρωσις***, ἤτοι ἀπελευθέρωσις. Ἄλλοτε οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι εἰς τοὺς πολέμους ἐλευθεροῦντο διὰ ***λύτρων***, ἐξ οὗ καὶ ἡ λέξις ***ἀπολυτρώνω***. Κατὰ τοῦτο δὲ ὁ Χριστὸς εἶναι ***πράγματι Λυτρωτὴς*** ἡμῶν, διότι ἡ ἁμαρτία, ἡ παράβασις τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ, θεωρεῖται καὶ εἶναι ὀφειλὴ—χρέος—ὁ δὲ Χριστὸς ἦλθεν ἐξ οὐρανοῦ νὰ λυτρώσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τῆς κατάρας τοῦ Νόμου καὶ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ Σατανᾶ, πληρώνων τὸ χρέος τοῦτο. Δὲν ἦλθε δὲ μὲ κενὰς τὰς χεῖρας ἀλλ' ἦλθε φέρων ***λύτρα καὶ λύτρα πολύτιμα*** διὰ πᾶσαν ψυχήν.

Εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του ὅλον τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον τῆς γῆς, ὅλους τοὺς ἀδάμαντας, μαργαρίτας καὶ λοιποὺς πολυτίμους λίθους, ὅσοι ὑπάρχουσιν εἰς τὴν οἰκουμένην· ἀλλ' ἡ ἀξία πάντων τούτων δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ λυτρώσῃ ***μίαν κἂν ψυχήν***.

Εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του αὐτὴν τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, ἀλλ' οὔτε τούτων ἡ ἀξία ἴσχυε πρὸς ἐξαγορὰν μιᾶς καὶ μόνης ψυχῆς.

Οὐδὲν ἄλλο ***εἰμὴ αἷμα***—αἷμα οὐχὶ κριῶν καὶ ταύρων ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ παραβάτου καὶ ἐνόχου ἀνθρώπου, ἀλλ' αἷμα θεῖον—τὸ αἷμα αὐτοῦ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπῃτεῖτο πρὸς τὸν μέγιστον καὶ ὕψιστον τοῦτον σκοπόν, καὶ τὸ

αἷμα τοῦτο ἦλθεν ὁ Χριστὸς νὰ δώσῃ καὶ πραγματικῶς ἔδωκε διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

Εἶναι δὲ ἡ ἀπολύτρωσις ἐπίσης ἀναγκαία πρὸς σωτηρίαν, ὡς καὶ ἡ δικαίωσις καὶ ὁ ἁγιασμός· διότι ἂν καὶ δικαιωθεὶς καὶ ἁγιασθεὶς κατά τινα βαθμὸν ὁ ἄνθρωπος, ἐν ὅσῳ ὅμως μένει ἐν τῷ σώματι, περιστοιχίζεται ὑπὸ παντοειδῶν κακῶν, τὸ δὲ σῶμά του πρέπει νὰ καταβῇ εἰς τὸν τάφον καὶ νὰ ἴδῃ διαφθοράν, νὰ διαλυθῇ, ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς φθορᾶς δὲν θέλει ἐλευθερωθῇ εἰμὴ κατὰ τὴν αὐγὴν τῆς ἀναστάσεως. Ἡ ἀπελευθέρωσις δ᾽ αὕτη εἶναι ἀναγκαία πρὸς τὴν τελείαν μακαριότητα τῶν πιστῶν, καὶ δι᾽ αὐτὴν ὁ Παῦλος καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ ἐστέναζον ἐν ἑαυτοῖς ἀναμένοντες τὴν υἱοθεσίαν, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος (Ρωμ. η΄. 23) ἄνευ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἦναι τέλειος.

Ἡ κατάστασις τῶν ἀπολυτρουμένων ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ἀπολυτρουμένων αἰχμαλώτων. Εἶναι ἐλεύθεροι τῆς καταδίκης τοῦ θανάτου, ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὅπως τὰ δεσμὰ τῶν αἰχμαλώτων, θραύεται· ἀλλ᾽ αἱ ῥίζαι, τὰ ἀπομεινάρια τῆς ἁμαρτίας, εἶναι βαθεῖα καὶ χρονία ἀσθένεια, ἀπαιτοῦσα μακρὰν καὶ ὀδυνηρὰν ἄσκησιν. Ὁ δὲ Χριστιανὸς ἀποδημητὴς δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι εἶναι εἰσέτι πολὺ μακρὰν τῆς οὐρανίας πατρίδος.

Ἔμπροσθέν του ἐκτείνεται πλήρης κινδύνων ἔρημος καὶ κοιλὰς καθ᾽ ὑπερβολὴν σκοτεινή, «ἡ κοιλὰς τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου». Τὸ σῶμά του, κατασταθὲν θνητὸν διὰ τῆς ἁμαρτίας, πρέπει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, πρὶν ἢ γείνῃ κατάλληλον πρὸς κατοικίαν τοῦ κεκαθαρμένου καὶ ἡγιασμένου πνεύματος εἰς τὴν ἄνω Ἰερουσαλήμ.

«Πολλαὶ αἱ θλίψεις τοῦ δικαίου.» Διὰ πολλῶν θλίψεων πρέπει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Κατὰ τοῦτο ὅμως εἶναι ἀσφαλής, ὅτι οὐδέποτε θὰ χαθῇ—ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας του, ὑπόσχεται δὲ ὅτι θέλει τὸν διαφυλάττει καὶ ἐπὶ τέλους τὸν ὁδηγήσει ἀσφαλῶς καὶ νικηφόρως εἰς τὸν οὐρανόν. Οὐδεὶς θέλει δυνηθῇ ν᾽ ἀφαιρέσῃ τὰ ἀδύνατα ταῦτα πρόβατα ἀπὸ τῶν παντοδυνάμων χειρῶν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Καλοῦ Ποιμένος των. Ἂν καὶ ὁ θάνατος εἶναι ἀναπόφευκτος, οὐδὲ οὗτος ὅμως θέλει μέχρι τέλους θριαμβεύσει, διότι καὶ τὸ σῶμα θέλει ἐπὶ τέλους ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ τάφου καὶ τοῦ θανάτου. Ἡ δὲ ἀνάστασις αὐτοῦ θὰ ἦναι τὸ πλήρωμα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν πιστῶν, διότι δι᾽ αὐτῆς τὸ σῶμα θὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ πνεύματος καὶ οὕτως ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀποκατασταθῇ τέλειον πρόσωπον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀμφοτέρων ἀνακαινισθέντων καὶ ἁγιασθέντων καὶ καταλλήλων διὰ ἄμεσον κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ.

Ἐκ τῶν λεχθέντων συνάγεται :

α) Ὅτι τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον τὸ Εὐαγγέλιον ἀποκαλύπτει, εἶναι **πλῆρες** καὶ τέλειον, παρέχον προμηθείας ἐπαρκεῖς διὰ πᾶσαν πνευματικὴν ἀνάγκην — σοφίαν καὶ φῶς εἰς τοὺς ἐκ φύσεως ἀνοήτους καὶ τυφλοὺς—σοφίαν πρὸς σωτηρίαν—σοφίαν οὐράνιον—ἥτις πρῶτον εἶναι καθαρά,

ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, πλήρης ἐλέους καὶ καλῶν καρπῶν, ἀμερόληπτος καὶ ἀνυπόκριτος.

Ἁγιασμόν, καθαρισμὸν εἰς τοὺς ἀκαθάρτους καὶ πονηρούς, ***ἀπελευθέρωσιν*** ἀπὸ πάντων τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα ἡ ἁμαρτία εἰσήγαγεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἔτι τοῦ θανάτου, τοῦ ἐσχάτου καὶ φοβερωτάτου ἐχθροῦ τοῦ ἀνθρώπου.

β) Ὅτι πᾶσαι αἱ εὐλογίαι εἶναι συνδεδεμέναι μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ **ἔρχονται** ***ἐξ Αὐτοῦ*** καὶ ***δι' Αὐτοῦ***. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀκένωτος θησαυρὸς τοῦ **πιστοῦ**, ἐξ οὗ ἀρύεται σοφίαν, δικαιοσύνην, ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν, ὁ δὲ κάτοχος **τούτων** οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ καὶ οὐδενὸς ἄλλου ἔχει χρείαν.

γ) Πᾶσα ἐλπὶς δικαιώσεως, ἁγιασμοῦ καὶ σωτηρίας δι' ἄλλου μέσου ἐκτὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι ματαία, ἀλλὰ καὶ ἀντευαγγελικὴ καὶ ἁμαρτωλή.

Ἂς προσφύγωμεν λοιπὸν πάντες, ἀδελφοί μου, ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Σωτῆρα τοῦτον καὶ εἰς Αὐτὸν ἂς ἀναθέσωμεν τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μας, ἵνα γίνῃ καὶ εἰς ἡμᾶς σοφία, δικαιοσύνη, ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις· οὕτω δὲ συγκαταριθμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς μεταξὺ τῶν λελυτρωμένων ἐν οὐρανῷ, ὅπου θέλομεν αἰνεῖ καὶ δοξολογεῖ τὸν Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν ἡμῶν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.

(Ἐκ τῶν ἀνεκδότων τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη)

ΓΕΘΣΗΜΑΝΗ

«Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου.»
Ματθ' κϛ' 38.

Τὸ πρώτιστον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπῆρξεν ἡ ***πλήρης καὶ ἀδιάρρηκτος ἑνότης Αὐτοῦ*** μετὰ τοῦ οὐρανίου Πατρός Του. Οὐδεμία στιγμὴ τῆς ζωῆς Του διέρρευσεν ἐπὶ τῆς γῆς ἄνευ τῆς τελείας ἐπιγνώσεως ὅτι ἦτο ἀδιασπάστως ἡνωμένος μετὰ τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. ι' 30).

Ἐκ τῆς συναισθήσεως ταύτης ἐπήγαζεν ἡ καθ' ἑκάστην στιγμὴν ***ἐκπλήρωσις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ*** ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ βεβαιότης ὅτι «ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει» ἦτο ἡ δύναμις, ἥτις τὸν ἔκαμε νὰ ταπεινωθῇ κατὰ τὴν τελευταίαν νύκτα τῆς μετὰ τῶν μαθητῶν Του συναναστροφῆς καὶ νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας αὐτῶν.

Ἡ ἐκπλήρωσις αὕτη τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἀπετέλει τὴν γλυκυτέραν εὐφροσύνην τῆς ψυχῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς Του ἐπὶ τῆς γῆς ὑπῆρξεν ***ἡ χαρὰ τοῦ νὰ πράττῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ.***

Ἡ εἴσοδός Του εἰς τὸν κόσμον διεκηρύχθη προφητικῶς ὑπὸ τοῦ Δαβίδ, ὡς

έναρξις μιᾶς εὐλογητῆς περιόδου ὑπὸ τὸ πρόγραμμα: «Χαίρω, Θεέ μου, νὰ ἐκτελῶ τὸ θέλημά Σου» (Ψαλμ. μ΄ 8).

Ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ, ἄν καὶ ζωὴ θλίψεως καὶ περιφρονήσεως ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων, ἦτο ὅμως ζωὴ δροσιζομένη ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς ἑνότητος μὲ τὸν Πατέρα καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Πατρός.

Εἰς ὅλην τὴν ἀφήγησιν τῶν Εὐαγγελίων δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὸ νῆμα τῆς χαρᾶς ταύτης εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἄνοδον Αὐτοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ νῆμα τοῦτο ὑφίσταται ἕνα σπουδαῖον κλονισμόν, ἀλλὰ δὲν διακόπτεται. Ἐπλησίαζεν ἡ σκοτεινὴ ἡμέρα τοῦ πάθους καὶ ὁ Ἰησοῦς ᾐσθάνθη τὴν ***ταραχὴν εἰς τὴν χαράν Του.*** «Τώρα ἡ ψυχή μου εἶναι τεταραγμένη καὶ τὶ νὰ εἴπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα» (Ἰωάν. ιβ'. 27—28). Τὴν ταραχὴν ταύτην κατηύνασεν ἡ ὑποταγὴ εἰς τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἦλθεν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὸ νῆμα τῆς χαρᾶς τοῦ Ἰησοῦ ***σταματᾷ ἔξω τῆς ἀγωνιώδους Γεθσημανῆ.***

Εἰς τὴν Γεθσημανῆ ἡ χαρὰ αὐτὴ ἀντικατεστάθη ἀπὸ πόνον καὶ ἡ ἀγαλλίασις ἀπὸ τὸ κορύφωμα τῆς ὀδύνης. Ἐνώπιον τῆς ὑπερτάτης θυσίας καὶ τῆς ὑψίστης ἐκπληρώσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἡ χαρὰ τοῦ Ἰησοῦ διεσκορπίσθη. Ἦτο ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ πρώτην φορὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐκπληρωθῇ ***ἄνευ τῆς ἑνότητος μετ' Αὐτοῦ.*** Καὶ ἡ συναίσθησις, ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ ἐκρέματο μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ξένος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ πεφορτισμένος τὴν Θείαν ὀργὴν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐνοχήν, ἐξήσκησεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰησοῦ τοσοῦτον καταπληκτικὴν θλῖψιν, ὥστε μὲ ἀπερίγραπτον πικρίαν νὰ ἐκφράσῃ τὴν ταραχήν Του διὰ τῶν λέξεων: ***«Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου».***

Ἡ διακοπὴ τῆς ἑνότητος τοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ Πατρός Του ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς μεταστροφῆς τῆς χαρᾶς του εἰς τὸ ἀνέκφραστον πένθος, τὸ ὁποῖον ἐπλημμύρισε τὴν ψυχήν Του ἐν τῇ Γεθσημανῇ.

Ἡ ἐγκατάλειψις, τὴν ὁποίαν μετ' ὀλίγας ἀκόμη στιγμὰς θὰ ἐδοκίμαζε πληρεστέραν, ἦτο ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀγωνία καὶ ὁ σπαραγμὸς κατέκλυσαν ὡς ὠκεανὸς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰησοῦ.

Πόσον εὔκολον εἶναι νὰ διακρίνωμεν τοῦτο πρὶν ἢ ἀκόμη ἀκούσωμεν τὴν μεγάλην κραυγήν: «Θεέ μου, Θεέ μου, διατὶ μὲ ἐγκατέλιπες;»

Ἀλλὰ πόσον δύσκολον νὰ ἀντιληφθῶμεν τὸ ἄμετρον βάθος τῆς θλίψεως τοῦ Ἰησοῦ! πόσον δύσκολον νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὀδύνης ἐκείνης ἥτις θὰ συντρίψῃ καὶ διαρρήξῃ τὴν καρδίαν Αὐτοῦ!

Οὐδεμία γλῶσσα ἀνθρωπίνη δύναται νὰ διηγηθῇ τὸ μέγεθος τοῦ σπαραγμοῦ τῆς καρδίας ἐκείνης ἡ ὁποία διερράγη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ οὐδεμία διάνοια δύναται νὰ συλλάβῃ τὴν ἄβυσσον τῆς λύπης ἡ ὁποία ἐκφράζεται εἰς τοὺς λόγους «Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου.» Οὐδεὶς ἄνθρωπος ὑπῆρξέ ποτε,

ὅστις ἐδοκίμασε τοιοῦτον μέγεθος πένθους ἐν τῇ ψυχῇ του. Ἡ λύπη τοῦ Ἰησοῦ ὑπερέβη τὰς λύπας τῶν ἀνθρώπων καὶ διαφεύγει τὴν περιγραφὴν τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης.

Ὁ Δαβίδ, εἰς ψαλμούς του, ἠδυνήθη προφητικῶς νὰ δώσῃ ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς συντριβῆς τοῦ Ἰησοῦ ἀλλ' εἶχεν ὡς ὑπόδειγμα τὰς ἰδικάς του ἀνθρωπίνας θλίψεις. Ο Ἱερεμίας θρηνεῖ τὰς ἐρημώσεις τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοὺς πεφονευμένους τοῦ λαοῦ της. Ὁ λυρισμὸς τῶν θρήνων του ἀληθῶς εἶναι ἀπαράμιλλος. Θρηνεῖ ὅμως καὶ οὗτος ἐμνεόμενος ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Σιών. Τὸν πόνον ὅμως τοῦ Ἰησοῦ ποῖος θὰ περιγράψῃ ; Πόθεν θὰ δοθῇ τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀνεκφράστου αὐτῆς ὀδύνης ;

«**Ὦ ! πρὸς ὑμᾶς, πάντες οἱ διαβαίνοντες τὴν ὁδὸν ! ἐπιβλέψατε καὶ ἰδέτε, ἂν εἶναι πόνος κατὰ τὸν πόνον μου, ὅστις ἔγεινεν εἰς ἐμέ, μὲ τὸν ὁποῖον μὲ ἔθλιψεν ὁ Κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ὀργῆς τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ» (Θρην. α' 12).** «Πονῶ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας μου· ἡ καρδία μου θορυβεῖται ἐν ἐμοί.» (Ἰερ. δ' 19). Ἡμεῖς οἱ διαβαίνοντες τὴν ὁδόν· ἂς ἐπιβλέψωμεν καὶ ἂς ἴδωμεν, ὑπῆρξεν ὄντως πόνος κατὰ τὸν πόνον τοῦ Ἰησοῦ ; **Ἐσπαράχθη ἆρά γε καρδία ποτέ, ὅπως ἡ καρδία τοῦ Ἰησοῦ ;**

Ἐν τῇ Γεθσημανῇ ἐξεδηλώθη ὁ ὑπέρτατος πόνος, τὸν ὁποῖον ἠδύνατο ποτὲ νὰ δοκιμάσῃ καρδία ἀνθρώπου. Ἐν τῇ Γεθσημανῇ ἐδοκίμασεν ὁ Χριστὸς τὴν ὑψίστην ἀγωνίαν ἥτις ἐξέσπασεν ὡς ἄγριος ὠκεανὸς ἐναντίον τῆς ψυχῆς Του.

Ἐν τῇ Γεθσημανῇ ὅμως ἤντλησεν ὁ Χριστὸς καὶ τὴν ὑπερτάτην παρηγορίαν «**τῆς χαρᾶς τῆς προκειμένης εἰς Αὐτόν**».

Ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σιωπηλὴν καὶ ζοφερὰν νύκτα, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε τόσον τὴν γῆν ὅσον καὶ τὴν ταραττομένην ψυχήν του, ὁ Ἰησοῦς ἀπήλαυσε τὰς γλυκείας ἀκτῖνας τοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον διέλαμπε πέραν τοῦ ὀδυνηροῦ μαρτυρίου. «**Ἀφοῦ ὅμως δώσῃς τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ προσφορὰν περὶ ἁμαρτίας, θέλει ἰδεῖ ἔκγονα**» καὶ «**θέλει ἰδεῖ τοὺς καρποὺς τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς Αὐτοῦ καὶ θέλει χορτασθῇ**» (Ἡσ. νγ', 10—11). Ὑπὸ τὴν εὐφροσύνην τοῦ φωτὸς τούτου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς βεβαιότητος ὅτι θέλει ἰδεῖ τοὺς καρποὺς τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς Αὐτοῦ, τὰ χείλη τοῦ Ἰησοῦ ἤνοιξαν καὶ ἐψιθύρισαν : «**Οὐχὶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ σὸν ἂς γείνῃ**», ἐνῷ ἡ κεφαλὴ Αὐτοῦ ἔκλινεν ἀδιστάκτως πλέον καὶ ὑποτεταγμένη ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῆς Θείας ὀργῆς, ἡ ὁποία μετ' ὀλίγας ὥρας ἐξέσπασεν ἀγρία· Ἡ τρικυμία τοῦ Ἰησοῦ κατηυνάσθη, ἡ καρδία Αὐτοῦ ἐνεδυναμώθη καὶ ἡ ψυχὴ ἀνέκτησε τὴν ἠρεμίαν τῆς ἀποφάσεως.

Ἡ Γεθσημανῆ ἤνοιξε τὸν δρόμον πρὸς τὸν Γολγοθᾶ, καὶ τὸν δρόμον τοῦτον διήνυσεν ὁ Ἰησοῦς σιωπηλῶς, μὲ ψυχὴν πεπληρωμένην γαλήνης καὶ σταθερότητος. Ἂς παρακολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς σιωπηλοὶ τὸν Ἰησοῦν· δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη περιγραφῆς· ὁ Γολγοθᾶς ἂς ἑλκύσῃ τὸ βλέμμα μας καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἂς ὁδηγήσῃ τὰς σκέψεις καὶ τὰς καρδίας μας.

Ἡ ὑπερτάτη ὀδύνη τῆς ἐγκαταλείψεως προὐκάλεσε τὴν ἀνέκφραστον ἀγωνίαν. ἀπὸ ταύτης ἐπήγασεν ἡ ὑψίστη ὑποταγὴ καὶ ἀπὸ τῆς ὑψίστης ὑποταγῆς προέκυψεν ἡ ὑπερτάτη καταισχύνη. Ἀπὸ ταύτης δὲ τί; «*Τὸν δὲ ὀλίγον τι παρὰ τοὺς ἀγγέλους ἠλαττωμένον Ἰησοῦν βλέπομεν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου μὲ δόξαν καὶ τιμὴν ἐστεφανωμένον*» (Ἑβρ. β΄. 9). «Ὅστις (Χριστὸς) ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ὑπερύψωσεν αὐτόν, καὶ ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, διὰ νὰ κλίνῃ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι Κύριος, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς» (Φιλιππ. β΄. 8—11).

Ἀπὸ τῆς ὑπερτάτης καταισχύνης καὶ ἐγκαταλείψεως, τῶν ὁποίων ὁ Χριστὸς ἐκένωσε τὸ πικρὸν ποτήριον ὁλοκλήρως, ἀπὸ τῆς περιβολῆς τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου καὶ τῆς χλευαστικῆς πορφύρας, προέκυψεν ὁ στέφανος τῆς δόξης καὶ ἡ πορφύρα τῆς τιμῆς. Ἀπὸ τὴν ἐσχάτην ταπείνωσιν ἀνεπήδησεν ἡ ὑπερύψωσις καὶ ἡ βασιλεία ἐπὶ πάντων τῶν οὐρανίων, ἐπιγείων καὶ καταχθονίων.

Ὁ 21ος Ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ δίδει ὡραίαν περιγραφὴν τῆς ἐνδόξου αὐτῆς ἀνυψώσεως. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως Δαβὶδ διαβλέπομεν τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων Χριστόν, πεπληρωμένον τῶν εὐλογιῶν τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον τὸν ἐκ καθαροῦ χρυσίου στέφανον, ἐνδεδυμένον μεγαλοπρέπειαν ὡς ἱμάτιον καὶ κεχορτασμένον τῆς εὐφροσύνης, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ διὰ παντὸς ἡ ἱκανοποίησις τῆς Θείας δικαιοσύνης διὰ τῆς ἐξόχου προσφορᾶς Του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν.

Ἡ εὐδοκία τοῦ οὐρανίου Πατρὸς ἦτο ὅπως διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ταπεινώσεως καὶ ὑποταγῆς φθάσῃ ὁ Υἱὸς τῆς ἀγάπης Του εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν ὑπερύψωσιν. ***Ἀπὸ τὴν τρικυμίαν τῆς Γεθσημανῆ προέκυψεν ἡ γαλήνη τῆς πλήρους ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἀτίμωσιν τοῦ Γολγοθᾶ ἐξεπήδησεν ἡ αἰωνία τιμὴ τῆς λατρείας τοῦ σύμπαντος.***

Ὁ Χριστὸς ἔσχε τὴν Γεθσημανῆ Του καὶ ἐδοκίμασε τὴν πικρίαν τοῦ Γολγοθᾶ Του. Ὅλη ἡ ἀγωνία καὶ ἡ καταισχύνη εἶχον ὡς μοναδικὴν αἰτίαν τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Οὐρανίου Λυτρωτοῦ ἐκ μέρους τοῦ αἰωνίου Πατρός. Ὑπέκυψε καὶ ὑπετάγη ὁ Χριστός· ἐξεπλήρωσε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ θυσιάζων τὴν αἰώνιον ἑνότητά Του μετ' Αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἡμεῖς προσέλθωμεν καὶ διὰ τοῦ θανάτου μας πληρώσωμεν τὴν ἐξιλέωσιν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ Χριστοῦ ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τῆς τρομερᾶς εὐθύνης τῆς ἁμαρτωλότητος καὶ τοῦ αἰωνίου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χωρισμοῦ. Πράγματι διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἔχομεν εἴσοδον πρὸς τὸν Πατέρα. Ἡ ὑποταγὴ καὶ ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἥνωσεν διὰ παντὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ. Γεθσημανῆ καὶ Γολγοθᾶς ἐξ αἰτίας τοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει πλέον διὰ τοὺς οἰκειοποιηθέντας τὴν σωτηρίαν καὶ χάριν τοῦ Χριστοῦ. ***Τὸ γεγονός ὅμως τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὴν εἰσο-***

δόν μας εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ καὶ τὴν ἄνοδόν μας εἰς τὸν λόφον τοῦ Γολγοθᾶ διὰ τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θελήματος Αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν. Θὰ ἔλθῃ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν θὰ πρόκειται νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ θέλημα τοῦτο θυσιάζοντες τὴν ἑνότητά μας μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ θὰ ζητηθῇ νὰ θυσιάσωμεν τὸ ἰδικόν μας θέλημα καὶ νὰ ταπεινώσωμεν τὰς ἰδικάς μας καρδίας ἐνώπιον τοῦ Θείου θελήματος. Θὰ ἔλθῃ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ εἰσέλθωμεν βαρύθυμοι εἰς τὴν Γεθσημανῆ, θὰ εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς: «Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου», ἀλλὰ καὶ τὰ χείλη μας θὰ ὀφείλουν νὰ ψιθυρίσουν τὰς λέξεις τῆς ὑπερτάτης ὑποταγῆς: «Οὐχὶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ Σὸν ἂς γείνῃ!»

Ὢ! κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἂς εἰσέλθωμεν μετὰ τοῦ Χριστοῦ! Ἂς μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἀσυγκρίτως τρομερωτέρα ὑπῆρξεν ἡ ἀγωνία Αὐτοῦ ἐν τῇ Γεθσημανῇ, ὅτι Αὐτὸς ἔκλινε τὸν αὐχένα ἐν ὑποταγῇ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐν τῇ ὑποταγῇ εὗρε τὴν γαλήνην, διὰ τῆς ὁποίας ἠδυνήθη νὰ προσεγγίσῃ τὸν Γολγοθᾶ, ὅτι ἡ ἀνύψωσις ἐπὶ τοῦ ὀδυνηροῦ σταυροῦ ἦτο συγχρόνως καὶ ἡ ἀνύψωσις ἐν δόξῃ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.

Ὅταν σημάνῃ ἡ ὥρα, καθ' ἣν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ θὰ ζητῇ τὴν ὁδοιπορίαν πρὸς τὸν Γολγοθᾶ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ σταυρώσωμεν τὸ θέλημα καὶ τοὺς πόθους ἡμῶν, ἂς μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἔχομεν ***συνοδοιπόρον τὸν Ἰησοῦν.*** Αὐτὸς διῆλθε πρῶτος ἐξ ὅλων τὴν τραχεῖαν ὁδόν Αὐτὸς δύναται νὰ βοηθῇ καὶ νὰ δαμάζῃ τὴν τρικυμίαν τῆς ἀγωνίας.

Ἴσως μᾶς ζητηθῇ νὰ βαστάσωμεν ἐπὶ τῶν ὤμων ἡμῶν τὸν Σταυρόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ καθηλώσωμεν τὸ ἐγώ μας, καὶ ὅ,τι ἄλλο πολυτιμότερον καὶ προσφιλέστερον ἔχομεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ὢ! ἂς μὴ διστάσωμεν τότε, ἂς κλίνωμεν τὴν κεφαλὴν καὶ ἂς ἀφήσωμεν νὰ συντριβῇ ἡ καρδία μας. Ἴσως ἡ ὀδύνη, ἥτις θὰ σπαράττῃ τὴν ψυχήν μας, προκαλεῖ εἰς τὰ χείλη μας τὴν πικρίαν τοῦ θανάτου καὶ τὴν θλιβερὰν ἀναφώνησιν: «Ὢ! πρὸς ὑμᾶς, πάντες οἱ διαβαίνοντες τὴν ὁδόν, ἐπιβλέψατε, καὶ ἴδετε ἂν εἶναι πόνος κατὰ τὸν πόνον μου». Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἂς ζητήσωμεν μὲ προθυμίαν νὰ σηκώσωμεν τὸν σταυρὸν καὶ νὰ πορευθῶμεν πρὸς τὸν Γολγοθᾶ. ***Ἡ ταπείνωσις θὰ φέρῃ τὴν νίκην.*** Θὰ ὁδεύσωμεν ἀκολουθοῦντες τὰ ἴχνη τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ***ἡ ὀδύνη τοῦ σταυροῦ θὰ προκαλέσῃ τὴν ἀνεκλάλητον χαρὰν τῆς δόξης.*** Ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ, συμμεριζόμενοι τὴν ἀγωνίαν τῆς Γεθσημανῆ καὶ ἀποκτῶντες τὴν αὐτὴν ὑποταγήν, παρ' ὅλην τὴν ὀδύνην τοῦ σταυροῦ, ἂς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι βαδίζομεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς δόξης. Ὁ ἄνθρωπος τῶν θλίψεων, ὁ ταπεινὸς Ἰησοῦς, μετεβλήθη εἰς ἔνδοξον κληρονόμον τῶν οὐρανίων μονῶν. Ὁ αὐτὸς κλῆρος ἐπιφυλάσσεται καὶ δι' ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ὁδεύουν ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὴν ὁποίαν Ἐκεῖνος ἐχάραξεν. ***Ἡ ὑπερτάτη εὐδοκία τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ εἶναι: Οὐδεμία δόξα ἄνευ σταυροῦ!***

Γ. Ε. Π.

Χανία

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΘΕΟΣ ΑΥΤΟΥ

Ὑπὸ Φιλίππου Μαύρου (**Philip Mauro**).

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ).

(συνέχεια)

ΙΓ'.

Τὸ ἀληθὲς περὶ τῆς «Ἐξελίξεως».

Ἡ κατάρρευσις τῆς Δαρβινείου θεωρίας ***περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν εἰδῶν*** ἐχρησίμευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ ὡς ἀφετηρία διὰ νέαν τινὰ ἐξέτασιν τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς αὕτη ἐξιστορεῖται ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως. Εἴδομεν δὲ ὅτι τὰ γεγονότα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὰ ὁποῖα ἡ Δαρβίνειος θεωρία τελείως ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ καὶ πρὸ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ σταθῇ ὡς θεωρία φιλοσοφική, ἐξηγοῦνται τελείως καὶ ἱκανοποιητικῶς διὰ τῆς ἐν τῇ Γενέσει διηγήσεως.

Ἐξετάζων περαιτέρω τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Δαρβίνειος θεωρία εὗρεν ἄλλοτε εὐρεῖαν καὶ πρόθυμον ἀποδοχὴν μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων, ὁ γράφων τὰς μελέτας ταύτας παρετήρησεν ὅτι ἀναμφιβόλως ὑπάρχει σφαῖρά τις, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἡ ἐξέλιξις μὲ τὸν εὐρὺν ὁρισμὸν τοῦ Ἑρβέρτου Σπένσερ ὄντως ἐνεργεῖται, καὶ ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης ἀκολουθοῦσι συμπεράσματά τινα, τὰ ὁποῖα ἤδη προτίθεμαι νὰ ἐκθέσω.

Ἡ γένεσις καὶ διάδοσις τῆς θεωρίας τῆς Ἐξελίξεως ὑπὸ τὸν τύπον, ὃν ἔδωκαν εἰς αὐτὴν Δαρβῖνος καὶ Ὥξλεϋ καὶ Ἑρβέρτος Σπένσερ, ἀπετέλεσεν ἕν τῶν ἐκτάκτων γεγονότων τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος· ὡς ἐξήγησις δὲ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν πᾶν πρᾶγμα ἔμψυχόν τε καὶ ἄψυχον καθ' ὅλον τὸ ὁρατὸν σύμπαν ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ εἶναι ὅ,τι εἶναι, ἡ θεωρία τῆς Ἐξελίξεως εἶχε τύχει σχεδὸν παγκοσμίου ἀποδοχῆς μεταξὺ τῶν σοφῶν καὶ πεπαιδευμένων τῆς γῆς.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἠκούετο φωνή τις διαμαρτυρομένη ὅτι αἱ τὰ πάντα περιλαμβάνουσαι γενικότητες τοῦ συστήματος τούτου εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν πραγμάτων μαρτυρίαν ἐστηρίζοντο· ἀλλ' αἱ τοιαῦται φωναὶ κατεπνίγοντο ὑπὸ τοῦ μεγάλου πλήθους, ὡς ἐν χορῷ ἐξαίροντος τὴν διδασκαλίαν ταύτην.

Εἶναι ἐπ' ἴσης ἀληθὲς ὅτι σχετικῶς ὀλίγαι ἁπλαῖ ψυχαί, μὴ ὑποκύπτουσαι εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὀρθολογιστῶν θεολόγων, παρέμενον πισταὶ εἰς τὴν διήγησιν τῆς δημιουργίας τὴν ἐκτιθεμένην ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως· ἀλλ' οὗτοι, οἱ ἀρνούμενοι νὰ δεχθῶσι τὴν νέαν διδασκαλίαν, ἐχαρακτηρίζοντο ὡς «ἀνεπιστήμονες» καὶ ὡς «ὑστεροῦντες τῶν καιρῶν».

Ἐν τῷ πρώτῳ ἐκείνῳ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως ὁ Θεῖος συγγραφεὺς ἡσύχως βεβαιοῖ ἐννέα φορὰς κατ᾽ ἐπανάληψιν (τριπλῆ ἔμφασις πολλαπλασιαζομένη ἐπὶ τρία) ὅτι ζῶντα πλάσματα διετάχθησαν νὰ παράγωσιν ἕκαστον «κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ». Ἡ ἀξιοσημείωτος αὕτη καὶ μετριόφρων ἐπανάληψις φαίνεται σήμερον ὡς τις πρόκλησις ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν ὀπαδὸν τῆς Ἐξελίξεως καὶ ὡς δεικνύουσα τὴν πρόβλεψιν ὅτι θὰ ἤρχετο ἐποχὴ κατὰ τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν τοῦ κόσμου, ὅτε θὰ προεβάλλετο θεωρία, καὶ θὰ ἐγίνετο δεκτὴ παρ᾽ ὅλων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ πίστις δὲν θὰ ἦτο σταθερῶς τεθεμελιωμένη ἐπὶ τῆς ἀκριβείας τῆς Γραφῆς κατὰ τὴν ὁποίαν θεωρίαν πᾶν τὸ μετέχον ζωῆς εἶναι εἷς κρίκος εἰς μακρὰν ἅλυσιν συνδέουσαν αὐτὸ πρὸς προγόνους ***ἑτέρου εἴδους***, καὶ συνεπῶς πᾶν τὸ μετέχον ζωῆς ἔχει τὴν τάσιν νὰ παραγάγῃ ἀπογόνους ***ἑτέρου εἴδους***, καὶ οὐχὶ τοῦ εἴδους του.

Ἡ διάδοσις τῆς διδασκαλίας ταύτης τῆς Ἐξελίξεως ἦτο πράγματι ἀξιοσημείωτον φαινόμενον· καὶ ἡ ἐκπληκτικὴ αὐτῆς ὄψις εἶναι ὅτι οὐδέποτε προσήχθη πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς ***οὐδὲ ἓν παράδειγμα***, καθ᾽ ὃ ζῶν πλάσμα παρήγαγε τέκνον διαφόρου εἴδους, καὶ οὐδέποτε κατέστη γνωστὸν ***οὐδὲ ἓν γεγονός***, τὸ ὁποῖον νὰ τείνῃ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τοιοῦτόν τι συνέβη ὁπουδήποτε ἀνὰ τὸ σύμπαν.

Ἐνώπιον τοιαύτης ἐλλείψεως ἀποδείξεων πῶς θὰ ἐξηγηθῇ ἡ σχεδὸν πάγκοινος ἀποδοχὴ τῆς Δαρβινείου θεωρίας περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν εἰδῶν καὶ ἡ θεωρία αὐτοῦ περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου; Ἡ εὐρεῖα ἀποδοχὴ τῆς θεωρίας ταύτης εἶναι ***γεγονὸς*** καὶ διὰ τοῦτο ἐπιδέχεται ἐξήγησίν τινα.

Εἷς τῶν λόγων τῆς ταχείας διαδόσεως τῆς θεωρίας ταύτης εἶναι ἀναμφιβόλως ὅτι παρεῖχεν ἔδαφος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁ ἄπιστος ἠδύνατο ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης νὰ ἀποκρούσῃ τὴν Γραφικὴν ἀφήγησιν περὶ δημιουργίας καὶ οὕτω νὰ παραστήσῃ τὸ ὅλον τῆς Γραφῆς ὡς ἀναξιόπιστον. Ὁ Χαῖκελ πολὺ ἐπιτυχῶς ὀνόμασε τὸ ἔργον τοῦ Δαρβίνου περὶ τῆς ***ἀρχῆς τῶν εἰδῶν*** «Ἀντιγένεσιν», λέγων ὅτι ὁ «Δαρβῖνος μὲ ἓν κτύπημα ἐξεμηδένισε τὸ δόγμα τῆς Δημιουργίας». Γνωρίζομεν ἔκτοτε ποίαν ἀποδοχὴν ἐξηκολούθησε νὰ ἔχῃ ἡ Γένεσις. Ποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς «Ἀντιγενέσεως»;

Ὁ μὴ ἀναγεγεννημένος ἄνθρωπος, καὶ ἂν ἔτι συγκαταριθμῇ ἑαυτὸν μετὰ τῶν Χριστιανῶν, ζητεῖ πάντοτε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ ἐξήγησις τῆς προθύμου ἀποδοχῆς τῆς Δαρβινείου θεωρίας.

Ἀλλ᾽ ὑπάρχει καὶ βαθύτερος λόγος διὰ τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον ζητοῦμεν νὰ ἐξηγήσωμεν, καὶ ὁ σκοπὸς ἡμῶν εἶναι τὸν βαθύτερον τοῦτον λόγον νὰ ἐκθέσωμεν.

(ἀκολουθεῖ)

Ξ. Π. Μόσχου

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

ὑπὸ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΤΡΕΝΤΣ (**Richard Trench**)

(Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ 'Αγγλικοῦ)

(συνέχεια)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὰ Εὐαγγελικὰ θαύματα συγκρινόμενα πρὸς ἄλλα.

III. Τὰ μεταγενέστερα ἢ ἐκκλησιαστικὰ θαύματα.

Βεβαίως ὁ χῶρος ἡμῶν δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς τὰς μαρτυρίας, ἐφ' ὧν στηριζόμενα μετεδόθησαν ἡμῖν τὰ ἐκκλησιαστικὰ λεγόμενα θαύματα Εἴμεθα ἐν τούτοις ὑποχρεωμένοι νὰ πραγματευθῶμεν διὰ βραχέων τὸ ζήτημα τοῦ θαυματουργικοῦ χαρίσματος, ὅπερ ἐθεωρήθη ὡς ἀνῆκον δικαιωματικῶς εἰς τὴν Χριστιανικὴν 'Εκκλησίαν καὶ ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες ἀρνούμενοι ταῦτα ἐθρήνουν τὴν ἔλλειψιν τοιούτων θαυμάτων ὡς ἔνδειξιν τῆς παρακμῆς τῆς 'Εκκλησίας.

Τὸ κατ' ἐμέ, δὲν φρονῶ ὅτι ἡ 'Εκκλησία ἔχει τὸ χάρισμα τοῦ θαυματουργεῖν ἀλλ' οὔτε καὶ ὅτι στερεῖται τοῦ χαρίσματος τούτου λόγῳ τῆς ἰδίας ἑαυτῆς παρακμῆς καὶ ἀπιστίας. 'Η 'Εκκλησία ἔχει ἀρκετοὺς ἄλλους λόγους νὰ ταπεινόνῃ ἑαυτὴν καὶ νὰ μὴ ὑψηλοφρονῇ, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τὸ γεγογὸς ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐνεργῇ θαύματα. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην γνωρίζω ὅτι διαφωνοῦσι πολλοὶ τὴν σήμερον, ὥστε αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ τὴν δικαιολογήσω.

Καὶ ἐν πρώτοις, ἡ ἱστορία τῶν παλαιοτέρων σχέσεων τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ λαοῦ Του μᾶς δίδει ἀναλογίας τινας, αἱ ὁποῖαι μᾶλλον παρέχουν τὸ ἐνδόσιμον ὅτι ὁ Θεὸς δὲν προώρισε τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν ὡς διαρκῆ καὶ μόνιμον κληρονομίαν τῆς 'Εκκλησίας Του. Δὲν εὑρίσκομεν τὰ θαύματα διεσπαρμένα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης, ἀλλὰ συγκεντρωμένα πέριξ ὀλίγων ἐξεχόντων προσώπων καὶ συνδεδεμένα πρὸς ὡρισμένας στιγμὰς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. 'Ο 'Αβραάμ, ὁ πατὴρ τῶν πιστευόντων, ὁ Δαβίδ, ὁ μέγας θεοκρατικὸς βασιλεύς, ὁ Δανιὴλ ὁ «ἀνὴρ σφόδρα ἀγαπητός», ἐστεροῦντο πάσης θαυματουργικῆς δυνάμεως. Μόνον δύο θαυματουργικὰς ἐποχὰς βλέπομεν ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ Τὴν μίαν κατὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ 'Ισραηλιτικοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ 'Ιησοῦ τοῦ Ναυῆ, τὴν δευτέραν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ 'Ηλία καὶ τοῦ 'Ελισσαιέ, ὅτε ἡ λατρεία τοῦ 'Ιεχωβᾶ ἐκινδύνευε νὰ ἐκτοπισθῇ ἐκ τοῦ 'Ισραὴλ διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἀποστατῶν βασιλέων αὐτοῦ. Εἰς ἀμφοτέρας ἐκείνας τὰς κρισίμους στιγμὰς τῆς ἱστορίας τοῦ λαοῦ 'Ισραήλ, δύο ἄνδρες, προφῆται καὶ ὑπηρέται τοῦ Θεοῦ τοῦ 'Ισραήλ, ἠγέρθησαν πλήρεις δυνάμεως ἐξ ὕψους, ὅπως διὰ τεραστίων καὶ σημείων ἀποδείξωσιν εἰς τοὺς υἱοὺς 'Ισραὴλ ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις τοὺς ἀπέστειλεν, ἦτο ὁ μόνος ἰσχυρὸς καὶ ἀληθὴς Θεός.

Τοιουτοτρόπως ἐγένετο χρῆσις θαυμάτων ἀλλὰ χρῆσις τόσον φειδωλή, ὥστε νὰ προξενῇ ἐντύπωσιν, καὶ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σπατάλην τῶν θαυμάτων τῆς ἐκκλ. ἱστορίας τοῦ Μεσαίωνος, ὅπου ὁσάκις παρουσιάζετο εἰς ἕνα πιστὸν ἡ ἐλαχίστη δυσκολία ἢ ἀπορία, ἀμέσως ἐνηργεῖτο καὶ ἓν θαῦμα, ὅπως ἀρθῇ ἡ δυσκολία ἢ λυθῇ ἡ ἀπορία αὕτη. Εἰς τὰ συναξάρια καὶ τὰς ἐκκλ. ἱστορίας τῶν σκοτεινῶν αἰώνων, δὲν ὑπάρχει σχεδὸν «ἅγιος», τοὐλάχιστον κανεὶς ***ἐπιφανὴς*** «ἅγιος» ὅστις νὰ μὴ περιβάλληται μὲ ἕνα φωτοστέφανον τῶν ἰδίων αὐτοῦ θαυμάτων, συνηγωνίζοντο δὲ οἱ ἅγιοι οὗτοι εἰς τὸ θαυματουργεῖν οὐ μόνον πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστόν. Περὶ οὐδενὸς δὲ αὐτῶν λέγεται ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει περὶ τοῦ Βαπτιστοῦ: «Ἰωάννης μὲν οὐδὲν σημεῖον ἐποίησεν» (Ἰωάν. ι'. 41).

Πρὸς τούτοις, πρέπει νὰ ὑπενθυμίσωμεν τὶ λέγει ἡ Ἁγία Γραφὴ περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν θαυμάτων—ὅτι δηλαδὴ ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀληθείας πρὸς τοὺς ἀπίστους (Α'. Κορινθ. ιδ'. 22), ἤτοι οὐχὶ πρὸς τοὺς ἀπιστοῦντας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μὴ ἔχοντας εἰσέτι ἀποκτήσει πίστιν, τοὺς διὰ πρώτην φορὰν ἀκούοντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Τοιοῦτοι ὅμως, ἀφ' ὅτο ἐκηρύχθη καὶ διεδόθη τὸ Εὐαγγέλιον καθ' ἅπαντα τὸν γνωστὸν κόσμον, δὲν ὑπῆρχον πλέον. Πρὸς τὶ λοιπὸν τὰ θαύματα;

Ἀλλὰ προσέτι τὸ πλεῖστον τῶν μεταγενεστέρων τούτων θαυμάτων φέρει καταφανῆ τὰ σημεῖα τῆς πλαστότητος.

Συγκρίνοντες δὲ αὐτὰ πρὸς τὰ θαύματα τῆς Κ. Διαθήκης, παρατηροῦμεν ὅτι στεροῦνται τῶν γνωρισμάτων, ἅτινα χαρακτηρίζουσιν ἐκεῖνα. Στεροῦνται ***σκοποῦ ἠθικοῦ***, ἐνῷ πάντα τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ ἦσαν ἐκδηλώσεις τῆς δόξης καὶ δυνάμεως Αὐτοῦ, σκοποῦσαι τὴν προσέλκυσιν τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων πρὸς Αὐτόν. Στεροῦνται *σοβαρότητος*, πολλάκις ἐκπίπτοντα εἰς τὸ γελοῖον, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης, εἰμὴ τῆς ἀνάγκης, ἥτις εἰς ἐποχὴν μεγάλου πνευματικοῦ σκότους ***ἐπέβαλεν εἰς τοὺς «ἁγίους» νὰ θαυματουργῶσι διαρκῶς***, ἐὰν ἤθελον νὰ θεωρῶνται ἅγιοι! [1])

1) Ἡ μανία αὕτη τῶν Χριστιανῶν διὰ θαύματα εἶχεν ἀρχίσει πολὺ ἐνωρὶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ εὑρίσκομεν διαφόρους Πατέρας ἀντεπεξερχομένους κατὰ τῆς πλάνης ταύτης μετὰ δυνάμεως. Οὕτως, ὁ ἱερὸς *Αὐγουστῖνος* (εἰς τὸν ρλ' Ψαλμὸν) λέγει: «Ὑπάρχουσι λοιπὸν ἄνθρωποι οὓς τέρπει ἡ ἐνέργεια θαύματος καὶ οἵτινες ἀπαιτοῦσι θαύματα παρ' ἐκείνων ὅσοι πρωτοστατοῦσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθὼς καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες διὰ νὰ φανῶσιν ὅτι πρωτοστατοῦσι, θέλουσι νὰ ἐνεργήσωσι θαῦμα, καὶ νομίζουσιν ἑαυτοὺς ὡς μὴ ἀνήκοντας τῷ Θεῷ, ἐὰν δὲν τὸ κατορθώσωσιν.» Καὶ ὁ σύγχρονος περίπου τοῦ Αὐγουστίνου ἅγ. ***Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος*** γράφει ἔτι δριμύτερον (Ὁμιλία 4'η εἰς τό κατὰ Ματθ. Εὐαγγέλιον): «Εἰ δὲ ἄνθρωποι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, ἐννόησον ὅση ἡμῖν κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες, τοὺς ὑπολειπομένους μὴ δυνηθῶμεν διορθοῖν. Ἀλλ' ἐκεῖνοι, φασίν, ἀπόστολοι ἦσαν. Καὶ τί τοῦτο; ... Μὴ ἄγγελοι ἦσαν, μὴ ἐξ οὐρανοῦ κατέβησαν; Ἀλλὰ τὰ σημεῖα (θαύματα,) φασίν, εἶχον. Οὐ τὰ σημεῖα θαυμαστοὺς αὐτοὺς ἐποίησαν. Μέχρι ποτε προκαλύμμασι κεχρήμεθα τῆς ἡμετέρας ῥαθυ-

Είναι δύσκολον νὰ καθορίσῃ τις τὸ **χρονικὸν ὅριον**, καθ' ὃ ἡ θαυματουργικὴ δύναμις ἔπαυσεν ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ καὶ αὕτη ἀπέμεινε μὲ μόνον τὴν δύναμιν τῶν πνευματικῶν θαυμάτων τῆς χάριτος εἰς τὰς ἀνθρωπίνας ψυχάς. Καὶ εἶναι δύσκολον, διότι δὲν εἶναι εὔκολον ἀνθρωπίνως νὰ ὁρισθῇ πότε ἀκριβῶς συνεπληρώθη κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ἡ **ἐνηλικίωσις τῆς 'Εκκλησίας**, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ πλέον ἀνάγκην τῶν ἐκτάκτων βοηθητικῶν μέσων, ἅτινα ἦσαν τὰ θαύματα 'Ο Χρυσόστομος πολὺ εὐστόχως παρομοιάζει ἐν τούτῳ τὴν 'Εκκλησίαν πρὸς τὸ νεαρὸν δενδρύλλιον, ὅπερ ὁ γεωργὸς ἐνισχύει διὰ στύλων καὶ φραγμῶν, ἕωσοῦ αὐξηθὲν δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκην τῶν τοιούτων, ὁπότε ταῦτα ἀφαιροῦνται ἐκ τοῦ μέσου. (1) Τὸν αὐτὸν συμβολισμὸν μεταχειρίζεται καὶ Γρηγόριος ὁ Μέγας (2) 'Η ἔκλειψις τῶν θαυμάτων φυσικῶς ὑπῆρξε **βαθμιαία**. Οἱ δώδεκα 'Απόστολοι εἶχον τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν εἰς βαθμὸν ἐλάσσονα τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν. Μετ' αὐτοὺς ἡ δύναμις αὕτη ἐξηκολούθησε διαρκῶς ἐλαττουμένη καὶ περιοριζομένη. 'Ο 'Ωριγένης ἀποκαλεῖ

μίας τοῖς θαύμασιν ἐκείνοις; Καὶ τί ποτ' οὖν ἐστι, φασίν, ὃ μεγάλους αὐτοὺς ἔδειξε; Τὸ χρημάτων καταφρονεῖν, τὸ δόξης ὑπερορᾶν, τὸ πραγμάτων ἀπηλλάχθαι βιωτικῶν. 'Ως εἴ γε μὴ ταῦτα εἶχον ἀλλὰ δοῦλοι παθῶν ἦσαν, εἰ καὶ μυρίους νεκρούς ἤγειραν, οὐ μόνον οὐδὲν ἂν ὠφέλησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπατεῶνες ἂν ἐνομίσθησαν εἶναι»..... «Καὶ Αὐτὸς δὲ ὅτε ἐνομοθέτει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, τί λέγει ; Ποιήσατε σημεῖα, ἵνα ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι ; Οὐδαμῶς. 'Αλλὰ τί ; Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων..... Καὶ τῷ Πέτρῳ δὲ οὐκ εἶπεν, Εἰ φιλεῖς με, ποίει σημεῖα, ἀλλὰ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου» (Τόμ. 7ος. σελ. 484 - 5).

---

1) Εἰς τὴν 'Επιγρ. Πράξ. 'Αποστ. 3 (τόμ. 3ος, σελ. 61) : «Τὸ πάλαι ἀνάξιοι ἐλάμβανον χαρίσματα . . . . ἀπήλαυον διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν ἀξίαν. Ἔδει γὰρ πανταχοῦ σπαρῆναι τῆς εὐσεβείας τὸν λόγον, ἐπειδὴ ἀρχὴ καὶ προοίμια τῆς πίστεως ἦν. Καθάπερ οὖν γεωπόνος ἄριστος νεόφυτον δένδρον τοῖς κόλποις τῆς γῆς ἄρτι παρακατατιθέμενος, ἁπαλὸν ὑπάρχον ἔτι πολλῆς ἐπιμελείας ἀξιοῖ πανταχόθεν περιφράττων, τειχίζων καὶ λίθοις καὶ ἀκάνθαις, ὥστε μὴ ὑπὸ ἀνέμων ἀνασπασθῆναι μήτε ὑπὸ θρεμμάτων ἀδικηθῆναι, μήτε ὑπὸ ἄλλης τινος ἐπηρεασθῆναι βλάβης. 'Επειδὰν δὲ πάγιον καὶ πρὸς ὕψος ἀναδραμὸν ἤδη, περιαιρεῖ τὰ τειχία· ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸ τὸ δένδρον πρὸς τὸ μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως γέγονεν. Ὅτε νεόφυτος ἦν, ὅτε ἁπαλὴ ὑπῆρχεν, ὅτε προσφάτως ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων κατεβλήθη ψυχαῖς, πολλῆς ἐπιμελείας ἠξιοῦτο πανταχόθεν. 'Επειδὴ δὲ ἐπάγη καὶ ἐρριζώθη καὶ πρὸς ὕψος ἀνέδραμεν, ἐπειδὴ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, κατέλαβε περιῆρε τὰ τειχία καὶ τὰ ἀσφαλίσματα ὁ Χριστός. Διὰ τοῦτο παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν καὶ ἀναξίοις χαρίσματα ἐδίδετο. Χρείαν γὰρ εἶχε τὸ παλαιόν, τῆς πίστεως ἕνεκα, ταύτης τῆς βοηθείας· νῦν δὲ οὐδὲ ἀξίοις δίδοται, ἡ γὰρ ἰσχὺς τῆς πίστεως οὐκέτι ταύτης δεῖται τῆς συμμαχίας.»

Ἄλλως τε ὁλόκληρος ἡ ὁμιλία αὕτη ἐπιγράφεται καὶ περιστρέφεται περὶ τὸ ὅτι «χρησιμώτερος βίος ἐνάρετος σημείων καὶ θαυμάτων, καὶ κατά τι διαφέρει πολιτεία σημείων.»

---

2) 'Ομιλία 29 εἰς Εὐαγγέλια : «Ταῦτα (τὰ θαύματα) ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς 'Εκκλησίας ἦσαν ἀναγκαῖα, διότι ἵνα αὐξηθῇ ἡ πίστις, ἔπρεπε νὰ τραφῇ διὰ θαυμάτων. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅταν φυτεύωμεν δενδρύλλια, τὰ ποτίζομεν καὶ τὰ ἐνισχύομεν, ἕωσοῦ ἴδωμεν ὅτι ἐρριζώθησαν στερεῶς, ὁπότε παύομεν.»

τὰς ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του τοιαύτας δυνάμεις τῆς Ἐκκλησίας «*ἴχνη*» τῶν προτέρων δυνάμεων (Πρός Κέλσον 2, 8, 42). Πάντως ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων Πατέρων εἶναι πρόδηλον ὅτι αὐτοὶ ἐθεώρουν τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν **ὡς ἐκλείψασαν** πλέον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐποχῆς αὐτῶν.

Δι' ἡμᾶς τὸ ζωτικὸν ζήτημα δὲν εἶναι νὰ καθορίσωμεν ἐπακριβῶς τὴν στιγμὴν ἢ ἐποχὴν καθ' ἣν ἔπαυσαν τὰ θαύματα, ἀλλὰ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔγκειται εἰς τὴν ἐνέργειαν ὑλικῶν θαυμάτων, ἀλλ' εἰς τὰ θαύματα τῆς Θείας χάριτος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Αἱ κατὰ τῶν θαυμάτων ἀντιλογίαι.

1. Ἀντιλογίαι Ἰουδαϊκαί.

Μία ἄκαμπτος μονοθεϊστικὴ θρησκεία, ὅπως ἡ Ἰουδαϊκή, ἓν μόνον ἐπιχείρημα μίαν μόνην θύραν διεκφυγῆς παρεῖχε κατὰ τοῦ κύρους τῶν θαυμάτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Οἱ ἀντίδικοι τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἄλλο δὲν εὕρισκον νὰ ἀντείπωσι κατὰ τῶν θαυμάτων Αὐτοῦ εἰμὴ τὸ ὅτι ταῦτα ἦσαν **ἔργα τοῦ Σατανᾶ**. «Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰμὴ ἐν τῷ Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων» (Ματθ. ιβ'. 24, πρβλ. Μάρκ. γ' 22—27, Λουκᾶ ια', 15—22). Εἰς τὴν μοχθηρὰν ταύτην ἀντιλογίαν ὁ Κύριος ἀπαντᾷ εὐστόχως, ἐπικαλούμενος τὴν διδασκαλίαν Αὐτοῦ, ἥτις εἶναι ἀντίθετος καὶ ἐχθρικὴ πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Σατανᾶ. Καὶ λέγει πρὸς τοὺς Φαρισαίους: «Ἡ βασιλεία τοῦ πονηροῦ ὑπάρχει· σεῖς αὐτοὶ παραδέχεσθε τοῦτο. Δὲν δύναται δὲ λογικῶς νὰ δώσῃ συνδρομὴν εἰς ἕνα κεκηρυγμένον ἐχθρὸν αὐτῆς, ὁποῖος εἶμαι Ἐγώ».

Τὴν κατηγορίαν ταύτην κατὰ τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δηλαδὴ ἐνηργοῦντο διὰ πονηρᾶς μαγείας, ἐξέφερον ἐνίοτε καὶ οἱ Ἐθνικοί, προφανῶς δανεισθέντες αὐτὴν παρὰ τῶν Ἰουδαίων. Εἰς τὸ στόμα ὅμως αὐτῶν ἡ κατηγορία αὕτη δὲν εἶχε τὸν κακόβουλον καὶ μοχθηρὸν χαρακτῆρα, ὃν εἶχε παρ' Ἑβραίους. Διότι οἱ Ἐθνικοὶ δὲν εἶχον, ὡς οἱ Ἑβραῖοι, συγκεκριμένας ἰδέας καὶ πεποιθήσεις περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς βασιλείας τοῦ πονηροῦ ἀφ' ἑτέρου, καὶ τῶν σταθερῶν ὁρίων, ἅτινα ἐχώριζον τὰς δύο ταύτας βασιλείας. Διὰ τοὺς Ἐθνικοὺς ἡ κατηγορία αὕτη ἦτο ἁπλῶς ἓν ἐπιχείρημα πρόχειρον καὶ ἐπιβοηθητικόν, καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς ταύτην κατηγόρουν τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ ὡς **ἀγυρτείας** ἢ **ταχυδακτυλουργίας**. Ἀλλ' οἱ Ἐθνικοὶ εἶχον ἄλλην ἰδίαν μέθοδον καταπολεμήσεως τῶν θαυμάτων, καὶ προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῆς.

2. Ἀντιλογίαι Ἐθνικῶν (Κέλσου, Ἱεροκλέους, Πορφυρίου)·

Ὡς εἴπομεν, θρησκεία ὡς ἡ Ἰουδαϊκή, ἥτις ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ και τῶν πιστῶν Αὐτῷ ἀγγέλων δὲν ἀνεγνώριζεν ἄλλα πνεύματα, εἰμὴ τὰ ἀποστατήσαντα κατ' Αὐτοῦ πνεύματα τοῦ σκότους, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώση ἕν θαῦμα, ὅπερ δὲν παρεδέχετο ὡς ἐνεργηθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄλλον πλὴν τοῦ Σατανᾶ. Ὁ Ἐθνισμὸς ὅμως, ***μὲ τὴν πολυθεΐαν αὐτοῦ***, ἄλλως ἔκρινε τὸ πρᾶγμα. Ἐνόσῳ οἱ θεοὶ οὗτοι ἐκυριάρχουν ἐπὶ τῶν διανοιῶν τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἐκ τῶν θαυμάτων ἐπιχείρημα τοῦ Χριστιανισμοῦ εὐκόλως παρεκάμπτετο. Διότι διὰ τὸν Ἐθνικὸν τί ἀπεδείκνυον τὰ θαύματα περὶ τοῦ ἐνεργήσαντος αὐτά; Τίποτε ἄλλο εἰμὴ ὅτι οὗτος ὑπεστηρίζετο ὑπό ***τινος*** θεοῦ ἢ δαίμονος, εἴτε ἐκ τῶν μεγαλητέρων εἴτε ἐκ τῶν κατωτέρων θεοτήτων. Διατὶ λοιπὸν νὰ δώσωσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόλυτον ὑπακοὴν καὶ ὑποταγήν, ἣν ἠξίου; Οἱ θεοί, κατ' αὐτούς, καὶ δι' ἄλλων ἀνδρῶν εἶχον λαλήσει, ἐφοδιάζοντες αὐτοὺς μὲ δυνάμεις ἴσας ἢ καὶ ὑπερτέρας ἐκείνων, ἃς ἀπέδιδον εἰς τὸν Ἰησοῦν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ὅμως οὐδεὶς ἕως τότε εἶχεν ἀπαιτήσει, οἱ τοιοῦτοι εὐνοούμενοι τῶν θεῶν νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς ἀπόλυτοι κυρίαρχοι τῶν τυχῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Ἀσκληπιός, ἔλεγον, εἶχεν ἐνεργήσει θαυμαστὰς θεραπείας ἀσθενῶν· ὁ Απολλώνιος περιήρχετο τὸν κόσμον θεραπεύων τοὺς νοσοῦντας, ἐκβάλλων δαιμόνια, ἀνασταίνων νεκρούς· ὁ Ἀριστέας ἐξηφανίσθη ἐκ τοῦ κόσμου κατὰ τρόπον ἐπίσης θαυμαστὸν ὡς καὶ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ· οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐν τούτοις ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τῶν θαυμάτων τούτων τοιοῦτο οἰκοδόμημα, ὁποῖον οἱ Χριστιανοὶ ἐπὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ.

(ἀκολουθεῖ)

Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

«Οὕτως εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ὡς ἐὰν ἄνθρωπος ῥίψῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ σηκώνηται νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ αὐξάνῃ, καθὼς αὐτὸς δὲν ἐξεύρει».

Μάρκ. δ'. 26,27.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς τὴν αὔξησιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, παρατηρῶν ἐπιπολαίως ἢ μονομερῶς. Ἐὰν ἐξετάσωμεν μόνον τὰ συμβάντα τῆς Τουρκίας ἢ τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, ἴσως δὲν θὰ εὕρωμέν τι ἐνθαρρυντικὸν ὡς πρὸς τὴν πρόοδον τῆς βασιλείας. Καὶ ἐν τούτοις ὑπάρχει αὔξησις ἀρκετὰ ἐνθαρρυντικὴ ἀνὰ τὸν κόσμον, καὶ ἀξίζει νὰ τὴν γνωρίζωμεν.

Ὁ αἰδ. Δόκτωρ Πάττον, γραμματεὺς τῆς Ἀμερικανικῆς Ἱεραποστολικῆς

Ἑταιρίας, ὅστις πρὸ δώδεκα ἐτῶν ἐπεσκέφθη τὴν Κων)πολιν, ἐξέδωκεν ἐσχάτως βιβλίον τι, ἐκ τοῦ ὁποίου θέλω νὰ σᾶς παρουσιάσω μερικὰς σκέψεις.

Α'. Τὸ ἔργον τῆς βασιλείας ἔχει πολλοὺς κλάδους καὶ ποικίλας ὑποδιαιρέσεις. Τὸ τμῆμα, τὸ ὁποῖον ἴσως ἑλκύει περισσότερον τὴν προσοχὴν τῶν πολλῶν, εἶναι τὸ ἐκπαιδευτικόν, ἐπειδὴ τὰ σχολεῖα, μὲ τὰ μεγάλα καὶ ὡραῖα κτίριά των, εἶναι ὀφθαλμοφανῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ. Ὥστε οἱ περισσότεροι τῶν περιηγητῶν, ὅσοι περνοῦν ἀπὸ τὴν Κων)πολιν, παρατηροῦν τὰ Ἀμερικανικὰ Κολλέγια, ἀλλὰ ἐλάχιστα μανθάνουν περὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἢ ἄλλων ἐνεργειῶν τῆς βασιλείας. Ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου τὰ σχολεῖα κάμνουν μέγα ἔργον, καὶ ἐκπαιδεύουν μυριάδας νέων καὶ νεανίδων καὶ προετοιμάζουν αὐτοὺς πρὸς ὑπηρεσίαν. Ἡ ἐκκλησία ἵδρυσε καὶ διατηρεῖ εἰς τὰς Ἰνδίας π. χ. 34 γυμνάσια καὶ πανεπιστήμια καὶ ἑκατοντάδας ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων σχολείων, ὥστε οἱ μαθητευόμενοι ἐκεῖ ἀνέρχονται ἐν ὅλῳ εἰς 420,000.

Ἐπίσης εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, ὅπου ἐσχάτως ὁ φοβερὸς σεισμὸς ἐπροξένησε ζημίαν ἀρκετὴν εἰς τὰ τέσσαρα γυμνάσια τῆς πόλεως **Τόκιο**,—βλέπομεν τὸ Πανεπιστήμιον Δοσίσα, τὸ ἔργον τοῦ Ἰωσὴφ Νισίμα τὸ ὁποῖον ἤρχισε δέκα ἔτη μετὰ τὴν **Ροβέρτειον Σχολὴν** καὶ σήμερον ἔχει 3,000 μαθητάς.

Περὶ τῆς Κίνας πρέπει νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι εἶχον ἐκεῖ πρὸ ἑκατονταετηρίδων ἓν σύστημα σχολείων καὶ ἐξετάσεων τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον ἦτον ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένον. καὶ ὅτι τὸ πρῶτον σχολεῖον τῶν Χριστιανῶν ἤνοιξεν ἐκεῖ εἰς τὰ 1830. Ἀλλὰ τώρα βλέπομεν περισσότερα τῶν 1,000 Χριστιανικῶν σχολείων (ἐκ τῶν ὁποίων 16 εἶναι γυμνάσια καὶ πανεπιστήμια), ἔχοντα ἐν ὅλῳ 245,000 μαθητάς. Ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ τὸ νέον σύστημα ἔσχε τόσον μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ συστήματος τῆς Κυβερνήσεως, ὥστε ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ τὸ ἀλλάξῃ ὅλως διόλου, καὶ τώρα ἀκολουθεῖ νεώτατον σύστημα.

Β'. Εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Μεγάλου Ἰατροῦ, τοῦ Ἰησοῦ, σήμερον βαδίζουν **ἰατροὶ ἱεραπόστολοι** ἐξόχου ἱκανότητος, οἵτινες μὲ ὅλας αὐτῶν τὰς δυνάμεις κηρύττουν καὶ ἐνσαρκώνουν τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Παρατηρήσατε τὸ ἔργον τοῦ ἰατροῦ Dr. Waulless, εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅστις ἐντὸς ἑνὸς ἔτους ἔκαμεν 25,000 ἐγχειρήσεις, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ἕνας Ἰνδός, Νίμπαλ Σέγγ, ἔγραψεν : «Δὲν εἶναι περίεργον ὅτι τὸ ὄνομά του σχεδὸν λατρεύεται εἰς τὰς οἰκίας εἰδωλολατρῶν καὶ Μωαμεθανῶν». Παρατηρήσατε τὸν Dr. Χάας εἰς τὰ Ἄδανα τῆς Τουρκίας, τὸν ὁποῖον τόσον ἐξετίμων οἱ Τοῦρκοι, ὥστε ὅταν ἠσθένησεν ἀπὸ τυφοειδῆ πυρετόν, τῷ ἔφερον πάγον ἀπὸ τὴν Μερσίνην καὶ γονατίσαντες προσηυχήθησαν εἰς τὸν Θεὸν νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴν ζωήν του, διότι τὸν ἠγάπων καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ζήσουν χωρὶς αὐτόν.

Εἰς τὴν Κίναν, πρὸ ἓξ ἐτῶν, ἀνεφάνη εἰς τὰ βόρεια μέρη ἡ χειροτέρα ἀσθένεια τοῦ κόσμου, ἡ πνευμονικὴ πανώλης, ἐκ τῆς ὁποίας οὐδεὶς ποτὲ προσβληθεὶς ἐσώθη, — 100°/₀ ἀποθνήσκουν. Αὕτη ἦτο ἡ νόσος, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Μεσαιῶνα ἐλέγετο ὁ «**μαῦρος θάνατος**» καὶ ἥτις κατέστρεψε τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ ὅλης

τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὰ 1918 λοιπὸν ἡ Κυβέρνησις τῆς Κίνας ἠπόρει τί νὰ κάμῃ, καὶ ἀπετάθη εἰς τοὺς ἱεραποστόλους. Ὀκτὼ ἐξ αὐτῶν προσεφέρθησαν ὡς ἐθελονταὶ πρὸς καταπολέμησιν τῆς τρομερᾶς νόσου. Ἡ κυβέρνησις ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἀρκετοὺς στρατιώτας διὰ νὰ τοὺς ὑπηρετήσουν, καὶ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἐσταμάτησεν ἡ πληγή, καὶ οἱ ὀκτὼ ἰατροὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰς θέσεις των. Ἡ Κυβέρνησις τόσον συνεκινήθη, ὥστε ἔστειλεν εἰς τὴν Ἱεραποστολικὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τοῦ Σαντοὺγγ 67 νέους διὰ νὰ διδαχθοῦν τὸ «σύστημα» τῶν Χριστιανῶν.

Σήμερον ὑπάρχουν 326 Χριστιανικὰ νοσοκομεῖα εἰς τὴν Κίναν, μὲ σχεδὸν 150,000 ἀρρώστους κατ᾽ ἔτος. Ἀλλὰ καὶ πάλιν εἰς τόσον μεγάλην χώραν αὐτὸ εἶναι ὀλίγον. Ὑπάρχει ἐκεῖ εἷς μόνον ἰατρὸς διὰ κάθε 400.000 κατοίκους καὶ εἰς μίαν ἐπαρχίαν ὑπάρχει μόνον ἓν νοσοκομεῖον διὰ κάθε πέντε ἑκατομμύρια ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἰατρὸς καὶ προσέταξε τοὺς μαθητάς του νὰ θεραπεύουν τοὺς ἀσθενεῖς. Καὶ ἡ ἀσθένεια εἶναι (καθὼς τὸ ἐκφράζει ἄλλος τις) μία δύναμις, ἥτις δὲν ἀναγνωρίζει οὐδεμίαν σημαίαν οὔτε σύνορα διεθνῆ, ἀλλ᾽ εἶναι ἐχθρὸς πάντων.

Γ΄. Ὡς πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν πρέπει νὰ σχηματίζωμεν τὰς ἰδέας μας μόνον ἐκ τοῦ ὅ,τι βλέπομεν ἐδῶ εἰς τὸν τόπον μας. Παρατηρήσατε τὰ θαύματα τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν Κορέαν, ὅπου τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου ἤρχισε πρὸ μιᾶς περίπου γενεᾶς, ἐν τούτοις ὑπάρχουν ἐκεῖ σήμερον περισσότεροι Χριστιανοὶ παρ᾽ ὅσοι εὑρέθησαν εἰς ὅλην τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν 100 ἔτη μετὰ τὴν πρώτην Πεντηκοστήν. Εἰς μίαν πόλιν ὑπάρχει μία τάξις πρὸς μελέτην τοῦ Εὐαγγελίου μὲ 500 μέλη, εἰς ἄλλην πόλιν μία τάξις κατηχουμένων μὲ 1400 μέλη. Εἰς τὴν πόλιν Πυεγγιὰγγ, ὅπου ἕνας συμμαθητής μου ἔγεινεν ἱεραπόστολος, ἔχουν καθ᾽ ἑβδομάδα συμπροσευχὴν μὲ τοὐλάχιστον 1000 πρόσωπα παρόντα, καὶ ἐνίοτε 1400. Ὁ Δρ. Πάττων διηγεῖται ὅτι ὑπῆγε μίαν πολὺ σκοτεινὴν καὶ βροχερὰν νύκτα εἰς συμπροσευχὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν Σεοὺλ, ὅπου δὲν περιέμενον νὰ ἰδοῦν ξένον ἱεραπόστολον, καὶ εὗρεν ἐκεῖ χιλίας ψυχὰς συνηγμένας.

Ἢ ἂν περάσωμεν εἰς τὰς Φιλιππίνας νήσους, θὰ εὕρωμεν ἐκεῖ μίαν ἐκκλησίαν μὲ 1300 μέλη, καὶ αἴθουσαν, ἥτις ἔχει θέσεις διὰ 2000 ἀκροατάς.

Εἰς τὰς Ἰνδίας ὁ πληθυσμὸς κάθεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς μικρὰ χωρία· ἀλλὰ πάλιν ὑπάρχουν ἐκκλησίαι μεγάλαι, δηλ. ἔχουσαι κλάδους πολλούς. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ὀγγόλε, ὅπου εἰς τὰ 1863, πρὸ 60 ἐτῶν, ὑπῆρχον 2 μόνον Χριστιανοί, μετὰ 30 ἔτη, εἰς τὰ 1893, εὑρέθησαν 48,000 μέλη, καὶ 150,000 μαθηταὶ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἱδρύθησαν μεγάλοι μητροπολιτικοὶ ναοὶ Χριστιανικοί· ὁ ναὸς τῆς Οὐγάνδας ἔχει θέσεις διὰ 3,000 ἐκκλησιαζομένους.

Καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικήν, πρὸ πάντων εἰς τὴν Βραζιλίαν, ὅπου σχεδὸν ὅλος ὁ πληθυσμὸς ἀνήκει εἰς τὸν Παπισμόν, πάλιν εὑρίσκομεν σήμερον ἀρκετοὺς Εὐαγγελικούς· εἰς τὴν πρωτεύουσαν Ρίον Ἰανέϊρον, κηρύγματα καὶ συναθροίσεις

γίνονται εἰς 100 διάφορα κέντρα. καὶ ὑπάρχει σύνδεσμος ἱεροκηρύκων μὲ 60 μέλη. Καὶ μία ἐκκλησία Πρεσβυτερικὴ ἔχει 1000 μέλη καὶ Κυριακὸν Σχολεῖον μὲ ἄλλα τόσα μέλη, καὶ μὲ 14 κλάδους, ἐνῷ ἡ μία αὕτη ἐκκλησία συνεισφέρει, ἐκτὸς διὰ τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῆς ἀνάγκας, 14,000 δολλάρια διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοπούς.

Δ΄. Θὰ σημειώσω καὶ ἄλλο φαινόμενον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνὰ τὸν κόσμον. Εἶναι ἡ εἴσοδος μεγάλων ὁμάδων ἀνθρώπων ἀθρόως εἰς τὴν Χρ. Ἐκκλησίαν. Ἂν καὶ ἐνίοτε τοῦτο ἔχει συμβῆ καὶ ἄλλοτε, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖτον χαρακτηριστικὸν τῶν τελευταίων χρόνων. Μάλιστα εἰς τὰς νήσους Χαβάϊ ἐντὸς 3 ἐτῶν (1839—1841) προσετέθησαν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν 22,000 ψυχαί, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ μίαν μόνον συνάθροισιν 5,000. Καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας ὁ ἱεραπόστολος Σβάρτς εἰς τὰ 1802 ἐβάπτισε 5000 ἐντὸς 3 μηνῶν, καὶ οἱ Λουθηρανοὶ ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι 1871 ἐβάπτισαν 18,000. Ἀλλ' ἐσχάτως τὰ τοιαῦτα κινήματα ἔγειναν συχνότερα, καὶ πρὸ πάντων μεταξὺ τῶν πτωχοτέρων τάξεων τῶν Ἰνδιῶν. Οἱ λεγόμενοι «Παρίαι», οἱ ἀπόβλητοι, θεωρούμενοι ὡς ἀκάθαρτοι, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐγγίσῃ διὰ νὰ μὴ μολυνθῇ, — οὗτοι ἤρχισαν νὰ συναισθάνωνται βαθμηδὸν τὴν ἀγάπην τῶν ἐν Χριστῷ **ἀδελφῶν** των καὶ μετὰ τὸ 1890 τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι πλέον τὸ πῶς νὰ ἑλκύσῃ τις αὐτοὺς ἀλλὰ πῶς νὰ περιποιηθῇ ἡ Ἐκκλησία τὰ πλήθη τὰ προσερχόμενα. Ὁ Γουλ. Καίρυ ὑπῆγεν εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ εἰργάσθη ἐπὶ ἕνδεκα ἔτη πρὸ τοῦ νὰ ἴδῃ μίαν ψυχὴν ἐπιστρέφουσαν εἰς τὸν Χριστόν. Ἀλλὰ τώρα εἷς μόνον κλάδος τῆς Πρεσβυτερικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἰνδιῶν ἐντὸς 20 ἐτῶν ηὐξήθη ἀπὸ 1,100 μέλη εἰς 30,000. Καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν Μεθοδιστῶν ἀπὸ τοῦ 1896 ἐδέχθη 184,000 νέα μέλη, καὶ τώρα προστίθενται εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν ἀνὰ 30,000 μέλη κατ' ἔτος. Καὶ μάλιστα δὲν δέχονται τὰ μέλη πολὺ εὔκολα, ὥστε ἔχουν καὶ 150,000 διδασκομένους καὶ κατηχουμένους.

Εἰς τὴν Βούρμαν, ἐπαρχίαν καθὼς ἐξεύρετε τῶν Ἰνδιῶν, οἱ Βαπτισταὶ κατὰ τὸ 1921 ἐδέχθησαν καὶ ἐβάπτισαν 4,783 νέα μέλη, ὥστε ἡ ἐκκλησία αὐτῶν ἔχει τώρα περίπου 74,000 μέλη.

Ὡσαύτως εἰς τὸ Γιουνὰν τῆς Κίνας, οἱ Βαπτισταὶ ἐβάπτισαν 2,500 νέα μέλη ἐντὸς 5 μηνῶν.

Ἢ ἂς περάσωμεν εἰς τὴν Ἀφρικήν, ὅπου πλησίον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Κόγγου εἰς τὸ Ἐλάτ, κατὰ μίαν Κυριακὴν τοῦ 1896, ἕως 15,000 νεοφώτιστοι συνηθροίσθησαν διὰ τὴν τελετὴν τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου.

Ἢ ἂς ἐξετάσωμεν τὴν αὔξησιν τῆς ἐν Κίνᾳ ἐκκλησίας. Ὁ πρῶτος ἱεραπόστολος ἐκεῖ ἦτο τῷ 1807 ὁ Ροβέρτος Μόρρισον, ὅστις παρέμεινεν ἑπτὰ περίπου ἔτη εἰς τὴν πόλιν **Καντόν**, πρὸ τοῦ νὰ βαπτίσῃ ἕναν μόνον προσήλυτον. Ἐπὶ τέλους, ὅταν εἶχε δαπανήσει 35 ἔτη εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ ὑπῆρχον εἰς ὅλην τὴν Κίναν μόνον ἓξ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὸ τέλος τοῦ βίου του ὁ Μόρρισον ἔγραψεν· «Ἐὰν μετὰ ἑκατὸν ἔτη τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου εὑρεθοῦν εἰς τὴν χώραν ταύτην ἑκατὸν εἰλικρινεῖς Χριστιανοί, θὰ εἶναι πράγματι θαῦμα τῆς θείας χάριτος». Ἀλλὰ

τί ἐπηκολούθησεν; Ἐπέρασαν ἄλλα 35 ἔτη, καὶ εἰς τὰ 1877 ὑπῆρχον 13,515 κοινωνικὰ μέλη τῆς Χριστ. ἐκκλησίας. Καὶ ὅταν συνεπληρώθησαν τὰ 100 ἔτη, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀναφέρει ὁ Μόρρισον, ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐν Κίνᾳ εἶχεν ἀναπτυχθῇ τόσον ὥστε ἠρίθμει ὄχι 100 μέλη, ἀλλὰ 178,251. Καὶ κατὰ τὸ 1920 ὁ ἀριθμὸς τῶν κοινωνῶν μελῶν ἔφθασεν εἰς 366,524. Ἐνῷ δὲ εἰς τὸ 1917 εἶχον 10,000 ἐντοπίους ἐργάτας, ποιμένας, ἱεροκήρυκας, διδασκάλους, κ. τ. λ., εἰς τὸ 1920 εἶχον 28,396.

Ἦ παρατηρήσατε τὴν θαυμαστὴν αὔξησιν ἀπὸ μίαν ἄλλην ἄποψιν. Κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ὁ γενικὸς πληθυσμὸς τῶν Ἰνδιῶν ηὐξήθη κατὰ 1½ τοῖς ἑκατόν, ἐνῷ ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν ηὐξήθη κατὰ 22⅔ τοῖς ἑκατόν, ἤτοι σχεδὸν 20 φορὰς περισσότερον. Τίς δύναται νὰ φαντασθῇ ὁποία θὰ εἶναι ἡ αὔξησις τῶν προσεχῶν δέκα ἐτῶν! Ἀληθῶς δυνάμεθα, ἀφοῦ παρατηρήσωμεν τοὺς διαφόρους ἀγρούς, καὶ ὄχι μόνον τὸ ἰδικόν μας μικρὸν χωράφιον, νὰ εἴπωμεν «Ἡ νὺξ προεχώρησεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἐπλησίασεν».

Κάρολος Τ. Ρίγγς.

ΔΥΟ ΠΑΤΡΙΔΕΣ — ΔΥΟ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ

Ὑπάρχει νόμος, καθ' ὃν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ὑπόκεινται εἰς στρατολογίαν. Ἑπομένως ἡ γέννησις ἑκάστου Ἕλληνος πολίτου συνεπιφέρει μεθ' ἑαυτῆς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας. Καὶ οὐδεμία ὑπάρχει ἐκλογὴ ἢ ἀποφυγή. Εὐθὺς ὡς φθάσωμεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένην ἡλικίαν, ὀφείλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὴν στρατολογίαν. Ἀνάλογός τις ὑποχρέωσις ὑφίσταται καὶ εἰς τὰ πλεῖστα ἄλλα ἔθνη.

Ἀλλ' ὑπεράνω πασῶν τῶν κυβερνήσεων τῆς γῆς, ὑπάρχει ἡ κυβέρνησις τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπεράνω τῶν διαφόρων γηΐνων πατρίδων, ὑπάρχει ἡ οὐρανία πατρίς. Ὅθεν καὶ εἰς τὸ βασίλειον τοῦτο τοῦ οὐρανοῦ ἔρχεται δι' ἕκαστον πολίτην αὐτοῦ ἡ στιγμὴ ν' ἀποκριθῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν, ἥτις εἶναι **ὑποχρεωτικὴ** καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφύγωμεν. Ὁ Θεὸς μᾶς ζητεῖ εἰς στρατολογίαν, μᾶς θέλει στρατιώτας του· εἰς ἡμᾶς δ' ἐναπόκειται νὰ εἴπωμεν, «Ἰδοὺ ἐγώ! εἶμαι ἕτοιμος.»

Συνηντήσατέ ποτε εἰς τὴν πόλιν μας τοὺς δυστυχεῖς καὶ ἐλεεινοὺς ἐκείνους, οἵτινες ὑπεξέφυγον τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος αὐτῶν, νομίζοντες ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ τὴν ἀρνηθοῦν, ἐκείνους τοὺς ὁποίους ὀνομάζουν **φυγοστράτους ἢ λιποτάκτας;** Διὰ τῆς ἀποφυγῆς των ταύτης ἔχασαν τὴν πατρίδα των καὶ τὴν οἰκογενειακήν των ἑστίαν· φέρουν τὸ ὄνομα τῆς ἐθνικότητός των καὶ ὅμως ἡ πατρίς δὲν τοὺς ἀναγνωρίζει πλέον· ὑφ' οἱασδήποτε περιστάσεις καὶ ἂν εὑρεθοῦν, δὲν δύνανται νὰ ἐπιστρέψουν ἐκεῖ· δὲν ἔχουν πλέον μερίδιον οὔτε εἰς τὴν δόξαν τῆς πατρίδος των

οὔτε εἰς τὰς θλίψεις καὶ δυστυχίας αὐτῆς· καὶ ἂν ποτε ἐπιχειρήσουν νὰ διαβοῦν τὰ σύνορά της, ἀμείλικτος ἡ χεὶρ τῆς δικαιοσύνης τοὺς συλλαμβάνει καὶ τοὺς φέρει ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἔνθα τοὺς περιμένει ἡ καταδίκη. Εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκαλέσωμεν τοὺς τοιούτους «ἐλευθέρους εἰς ἐκλογήν;» οὐχὶ βεβαίως· διότι δὲν εἶναι ἐλεύθεροι, καθὼς ἡμεῖς αὐτοὶ *δὲν εἴμεθα ἀτιμωρητεὶ ἐλεύθεροι* ν' ἀπορρίψωμεν τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ, ν' ἀποκλεισθῶμεν ἐκ τῆς οὐρανίας πατρίδος, νὰ μείνωμεν ἄνευ Θεοῦ, ἄνευ Σωτῆρος, διότι εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ πέσωμεν μίαν ἡμέραν διὰ τῆς ἰδίας ἡμῶν καταδίκης εἰς τὰς χεῖρας τῆς Θείας δικαιοσύνης, καὶ ὅτι θὰ κηρυχθῶμεν ***λιποτάκται τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.***

Παρατηρήσατε τοὺς λιποτάκτας τούτους, οἵτινες πλημμυροῦν τὰ καφφενεῖα, τοὺς οἴκους διαφθορᾶς, τοὺς διαφόρους τόπους τῶν διασκεδάσεων, καὶ τοὺς ὁποίους ἀπαντῶμεν πολλάκις εἰς τὰ νοσοκομεῖα· παρατηρήσατε ὡσαύτως ἐκείνους, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς φαινομενικήν τινα εὐτυχίαν καὶ παρακολουθήσατε τὸ τέλος αὐτῶν— διότι ὁ κόσμος εἶναι πλήρης τῶν τοιούτων. Οἰκτείρατε αὐτούς, ἀλλὰ μὴ πράττετε καθὼς αὐτοί.

Ἔλθετε! Εἶσθε νέοι καὶ ἰσχυροί: Ἀφιερώσατε εἰς τὸν Θεὸν τὴν νεότητά σας καὶ τὴν δύναμίν σας. Ὑποφέρετε ἤδη; Εἶσθε μόνοι, ἀσθενεῖς, ἄνευ στηρίγματος; Θὰ εὕρητε πλησίον τοῦ Θεοῦ βοήθειαν καὶ παρηγορίαν. Ὠλισθήσατε ἤδη εἰς τὸν κατήφορον τῆς διαφθορᾶς; Ὁ Θεὸς συγχωρεῖ καὶ ἀνεγείρει τοὺς πίπτοντας.

Ὁπωσδήποτε, πάντοτε εἶναι καιρὸς προσελεύσεως, εὐπρόσδεκτος ἡμέρα σωτηρίας. Καταγραφῆτε εἰς τὸν στρατὸν του Θεοῦ καὶ εἴπατε εἰς Αὐτόν: «Θεέ μου, εἶμαι ἀποφασισμένος, θέλω ν' ἀποτελέσω μέρος τοῦ στρατοῦ Σου· μάθε με νὰ Σὲ ὑπηρετῶ»

Καὶ ὁ Θεὸς θὰ σᾶς παραλάβῃ, θὰ σᾶς κάμῃ στρατιώτας του· θὰ ἔχετε τὴν τιμὴν οὗ στρατιώτου, τὰ καθήκοντα, τὰ προνόμια καθὼς καὶ τὴν ἀμοιβήν. Εἶσθε ἀποφασισμένοι;

Ἂς ἴδωμεν τώρα μερικὰς λεπτομερείας τοῦ βίου τοῦ στρατιώτου.

Α'. Ἡ κατάταξις.

Δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ κατάταξις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ὁλόκληρον σειρὰν μεταβολῶν.

Πιστεύεις ὅτι, ἅπαξ καταταχθεὶς ὡς στρατιώτης, θὰ δύνασαι νὰ ἐξυπνᾷς ὁπόταν θέλεις, ἢ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας θὰ σοὶ ἦναι ἐπιτετραμμένον νὰ πηγαίνῃς εἰς περίπατον ἢ εἰς διασκεδάσεις, ὁπόταν σοῦ ἀρέσει; Πιστεύεις ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντικαταστήσῃς τὸ στρατιωτικὸν πιλίκιον διὰ καστορίνου πίλου, διότι σοῦ ἀρέσει καλλίτερον, ἢ τὸ ἀμπέχονον διὰ μιᾶς ρεδιγκότας, εἴτε νὰ ἀφήσῃς τὸ ὅπλον σου διότι εἶναι πολὺ βαρύ, ἢ νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ καφφενεῖον ὅταν ἡ διαταγὴ ἦναι νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ τὰ παραπήγματα;.... Οὐχὶ βεβαίως· ἀλλὰ τὸ νὰ ἦναί τις

στρατιώτης σημαίνει νὰ παραιτήσῃ ἀποτόμως καὶ καθ᾽ ὁλοκληρίαν τὸν τρόπον τοῦ βίου του, τὰς ἕξεις του, τὴν πολιτικὴν του ἐνδυμασίαν, τὴν ἐργασίαν του, τὴν κατοικίαν του, τὴν οἰκογένειάν του, τὴν θέλησίν του καὶ ἐν γένει ν᾽ ἀπαρνηθῇ τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ παραδεχθῇ ζωὴν νέαν, ἀφωσιωμένην εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος. Ἅπαξ καταταχθεὶς εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, θεωρεῖται **«ὑποχρεωμένος»**. δὲν ἀνήκει πλέον εἰς ἑαυτόν· ἀνήκει εἰς τὸ Ἔθνος αὐτοῦ· καὶ τοῦτο ἀκριβῶς σημαίνει ἡ λῆψις τοῦ ***ὅρκου πρὸς τὴν σημαίαν***.

Ἅμα ὡς ὀργανωθῇ ὁ στρατός, ἐξέρχεται ἐν στολῇ καὶ τάσσεται κατὰ συστοιχίας μὲ τοὺς ἀξιωματικοὺς κατὰ μέτωπον. Ὁ ἀρχηγὸς διατάσσει εἰς τοὺς σαλπιγκτὰς νὰ ἠχήσουν **σημαίαν** καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας τὸ ***φέρτε ἄρμ!*** ἐνῷ δὲ παιανίζει ἡ μουσική, ἡ σημαία κρατουμένη ὑπὸ ἀξιωματικοῦ τινος τάσσεται εἰς τὸ κέντρον τῆς συστοιχίας. Ἀκολούθως ἄρχεται ἡ τελετὴ τοῦ ὅρκου καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν σχετικῶν περὶ πολέμου ἄρθρων. Πολύτιμος καὶ σοβαρὰ στιγμή! πολύτιμος ὄχι μόνον δι᾽ ἡμᾶς ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα τὰ ἔθνη. εἰς τὰ ὁποῖα ἡ σημαία, ἐσχισμένη πολλάκις καὶ κηλῖδας αἵματος φέρουσα, δεικνύει ὡς ἐκ τούτου τὴν ἀξίαν τῆς συναπτομένης ὑποχρεώσεως ἀπέναντι τῆς πατρίδος. Καὶ τί εἶναι τὸ τετριμμένον ἐκ μετάξης ὕφασμα μὲ τοὺς ἐσχισμένους αὐτοῦ θυσσάνους: τί δικαίωμα ἔχει νὰ ἀπαιτῇ τὴν ὑπακοήν, τὴν πιστότητα μέχρι θανάτου; Εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ Ἔθνους, τὸ ὁρατὸν σημεῖον ἀοράτου ὑπάρξεως τῆς ἡμετέρας πατρίδος, τὴν ὁποίαν θέλομεν νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ ὑπηρετῶμεν. Ὁ ἀγαπῶν τὴν σημαίαν του ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του. Ἡ ὑπακοὴ εἰς τὴν σημαίαν εἶναι ὑπηρεσία τῆς πατρίδος. Τὸ ν᾽ ἀποθάνωμεν διὰ τὴν τιμὴν τῆς σημαίας εἶναι ὡς νὰ δίδωμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐλευθέρως διὰ τὸ ἔθνος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκομεν καὶ τὸ ὁποῖον δικαιοῦται ν᾽ ἀπαιτήσῃ τὸ αἷμα ἡμῶν.

Ὅταν ὁ στρατὸς ἀναχωρῇ διὰ τὰ σύνορα ἢ ἐπιβιβάζηται διὰ μακρυνήν τινα ἀποστολήν, ἡ σημαία κατέχει τὴν θέσιν τῆς πατρίδος, ἥτις συνοδεύει τὰ τέκνα αὐτῆς· ὅταν δὲ ἐν τῇ λύσσῃ τῆς μάχης ἡ σημαία ἵσταται κυματίζουσα ἐπὶ τῶν τειχῶν τῶν ἐχθρικῶν ἐπάλξεων, ἡ καρδία τοῦ ἀποδεκατιζομένου στρατοῦ πάλλει ἐξ ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐτυχίας, διότι ἡ νίκη αὕτη εἶναι νίκη τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου.

Καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ἔχουσιν ἐπίσης τὴν σημαίαν αὐτῶν ζῶσαν ἐκ τῆς οὐρανίου αὐτῶν πατρίδος. Ἤδη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὁ Μωϋσῆς ἀνήγειρε θυσιαστήριον εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὠνόμασεν αὐτό: «Ὁ Κύριος ἡ σημαία ἡμῶν,» βραδύτερον δὲ ὁ Δαβίδ, στρατιώτης καὶ αὐτός, ἔλεγεν εἰς τὸν Θεόν του: «Δίδεις σημαίαν εἰς τοὺς φοβουμένους σε.» Ἡ σημαία αὕτη εἶναι ὁ Σταυρός, ἢ μᾶλλον Ἐκεῖνος ὅστις προσηλώθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔκραζε: «Δὲν θέλω νὰ γνωρίζω εἰμὴ τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.» Αὐτὴ ἦτο ἡ σημαία του. Ἐκεῖνος, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἔκαμνε τὰς κατακτήσεις του ὁ Παῦλος—ἡ σημαία τὴν ὁποίαν ἔστησεν ἐπὶ τῶν πρωτευουσῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου

τῆς Ἐφέσου, τῆς Κορίνθου, τῆς Ῥώμης καὶ ἥτις διενήργησε τὴν κατεδάφισιν καὶ τὴν πτῶσιν τῶν πολυαρίθμων φρουρίων τῆς εἰδωλολατρείας.

Ναί, εἶναι σημαία, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι πολύτιμον νὰ τάσσηται κανείς. Τὸ ὑπηρετεῖν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸ ἀγαπᾶν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Σωτῆρα ἡμῶν Ἐκεῖνον, ὅστις ἔδωκε τὴν ζωὴν αὐτοῦ δι' ἡμᾶς, — Ἐκεῖνον ὅστις ἤνοιξεν εἰς ἡμᾶς τὴν θύραν τοῦ οὐρανοῦ, Ἐκεῖνον οὗτινος τὸ αἷμα ἐκπλύνει τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, Ἐκεῖνον ὅστις δίδει εἰς ἡμᾶς τώρα τὴν εἰρήνην Αὐτοῦ καὶ ὅστις θὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς ἡμέραν τινα τὴν δόξάν του, Ἐκεῖνον ὅστις εἶναι μέγας νικητὴς τοῦ κακοῦ καὶ ὅστις μάχεται μεθ' ἡμῶν — εἶναι ἔργον ὑψίστης σημασίας. Ταῦτα πάντα ἔχουσι πραγματικῶς μεγάλην ἀξίαν.

Κατὰ τὸν Μεσαίωνα πολυάριθμα στρατεύματα ἀνεχώρησαν ἐξ Εὐρώπης μὲ τὴν κραυγήν: «**ὁ Θεὸς τὸ θέλει**», ὅπως καταπολεμήσωσι τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἰσχὺν τῶν Μουσουλμάνων. Ἕκαστος στρατιώτης ἔφερε σταυρὸν ἐπὶ τῆς στολῆς αὐτοῦ καὶ ὁ στρατὸς οὗτος ἀπεκαλεῖτο στρατὸς τῶν Σταυροφόρων. Ἂς εἴμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς «**στρατιῶται τοῦ Σταυροῦ.**» Ἂς καταπολεμήσωμεν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Χριστοῦ τὸ ἐντὸς ἡμῶν κακόν, τὸ πέριξ ἡμῶν κακόν, τὸ πανταχοῦ καὶ ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς κακόν. Ἡ πάλη θὰ ἦναι σοβαρὰ ἀλλ' εἶναι ἔνδοξος· ἂς εἴπωμεν «**ὁ Θεὸς τὸ θέλει**» καὶ ἂς προχωρήσωμεν.

(Ἀκολουθεῖ) *Μιχαὴλ Ν. Καΐρης*, ἰατρὸς

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΑΠ' ΑΡΧΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς Προτεσταντικῆς Θεολογίας

(συνέχεια)

Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία τῆς **Ὀλλανδίας**, συνταχθεῖσα καὶ αὐτὴ μετὰ τῆς Ἑλβετικῆς, παρεδέχθη ἐπισήμως τὴν Εἰδελβέργειον Κατήχησιν καὶ τὴν Βελγικὴν Ὁμολογίαν, διὰ τῶν γενικῶν αὐτῆς συνόδων ἐν **Ἀμβέρσῃ** (1566), **Ἔμδεν** (1571) καὶ Δὸρτ (1574). Ἐν τούτοις ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ καὶ οἱ διαφωνοῦντες, κυριώτερος μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ **Ἀρμίνιος**, καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐν Λέϋδεν, ὅστις ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ **ἀπολύτου προορισμοῦ**, ὃν ἐδίδασκεν ἡ Καλβινικὴ θεολογία. Τοῦ Ἀρμινίου τὰς ἰδέας ἠσπάσθησάν τινες ἐν Ὀλλανδίᾳ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ διάσημος νομοδιδάσκαλος Γρότιος· καὶ σφοδρὰ θεολογικὴ ἔρις προέκυψεν ἐκ τούτου, καθ' ἣν πολλαχῶς κατεδιώχθησαν οἱ Ἀρμινιανίζοντες. Τέλος ἡ ἐν Δόρτρεχτ Σύνοδος (1618), εἰς ἣν παρευρέθησαν θεολόγοι πασῶν τῶν

Μετερρυθμισμένων ἐκκλησιῶν, πλὴν τῆς Γαλλικῆς, (ἧς τὴν συμμετοχὴν ἠμπόδισεν ὁ Λουδοβῖκος ΙΓ.) ἐπεκύρωσε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Καλβίνου καὶ κατεδίκασε τὸν Ἀρμινιανισμόν, ὅστις μ̓ὅλα ταῦτα δὲν ἐξέλιπεν ἐντελῶς, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐξεφυλίσθη.

Ἡ θεολογία τῆς ***Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας*** προσέλαβε θετικὴν μορφὴν τῷ 1571 διὰ τῆς νομοθετήσεως τῶν ***39 ἄρθρων Πίστεως***, ἅτινα προέκυψαν ἐκ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν προτέρων 42. Ὡς ἐκ τῆς διαδόσεως τοῦ Πουριτανισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος, τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Κρόμουελλ καὶ τῆς καταργήσεως τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος, ἐπῆλθεν ἀνάγκη μεταρρυθμίσεώς τινος εἰς τὸ σύστημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως. Ὅθεν ἡ Ἀγγλικὴ Βουλὴ κατὰ τὸ 1643 ἐξέδωκε ψήφισμα συγκαλοῦν Συνέλευσιν Ἐκκλησιαστικὴν πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ζητημάτων τούτων. Ἡ Συνέλευσις αὕτη συνῆλθεν εἰς τὸν ἱστορικὸν Ναὸν τοῦ Οὐεστμίνστερ καὶ ἤρχισε τὰς συσκέψεις αὐτῆς. Ὅταν δὲ μετ᾽ ὀλίγον ἡ Ἀγγλικὴ Βουλὴ προῆλθεν εἰς συμφωνίαν μετὰ τῆς Σκωτίας, ὅπως τὸ ἐκκησιαστικὸν σύστημα τῆς τε Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας ἀφομοιωθῇ, «ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Θείου Λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος τῶν ἀλλαχοῦ Μετερρυθμισμένων Ἐκκλησιῶν», διετάχθη ἡ ἐν Οὐεστμίνστερ Συνέλευσις νὰ ἐκπονήσῃ νέον καταστατικὸν χάρτην διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀγγλίας. Τοῦτο δὲ τὸ ἔργον ἐτελείωσε μετὰ τεσσάρων ὅλων ἐτῶν συζητήσεις καὶ μελέτας, εἰς ἃς ἐπεκράτησαν οἱ Πρεσβυτερικοί. Κατηρτίσθη ἡ περίφημος ***Ὁμολογία καὶ Κατήχησις τοῦ Οὐεστμίνστερ***, καὶ ***Βιβλίον Ἐκκλησιαστικῆς Τάξεως***, ἐπὶ βάσεων περίπου Καλβινιστικῶν. Ἀλλὰ τὰ θεσπίσματα ταῦτα τοῦ Οὐεστμίνστερ, παρ᾽ ὅλην τὴν ἐπιβολὴν τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Κρόμουελλ, δὲν ἐγένοντο ἀποδεκτὰ ὑπὸ μεγάλης μερίδος τοῦ Ἀγγλικοῦ κλήρου καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρόμουελλ καὶ τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς μοναρχίας, κατηργήθησαν ἐν πολλοῖς, ἡ δὲ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πρότερον αὐτῆς διοικητικὸν καθεστώς. Τὰ 39 ὅμως Ἄρθρα Πίστεως διετηρήθησαν ὡς ταῦτα διερρυθμίσθησαν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως Οὐεστμίνστερ, οὕτω δὲ ἡ ἐπάνοδος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς δυναστείας τῶν Στούαρτ, ἥτις ἰσχυρῶς ἀπέκλινε πρὸς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμόν, δὲν ἴσχυσε νὰ κλονίσῃ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἕτεραι θεολογικαὶ συζητήσεις καὶ αἱρέσεις ἐν τῷ Προτεσταντισμῷ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἦσαν: 1) Ὁ ***Σωκινιανισμός***, ὃν ἐδίδαξεν ὁ Ἰταλὸς λόγιος Σωκῖνος (1562), ὅστις, ἀκολουθῶν τὸν «ὀρθὸν λόγον», ἀπέρριπτε διάφορα δόγματα — ὡς τὸ τῆς Τριάδος, καὶ τὸ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ — ὡς μὴ συμβιβαζόμενα πρὸς τὸν ὀρθὸν τοῦτον λόγον. Οἱ Σωκινιανοὶ ἀνεγνώριζον τὴν ἀπόλυτον αὐθεντείαν τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἀλλὰ διετείνοντο ὅτι τὰ δόγματα, ἅτινα αὐτοὶ ἀπέρριπτον, δὲν διδάσκονται ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ. Ἡ αἵρεσις αὕτη ἦτο ὁ πρόδρομος τῶν νεωτέρων ***ὀρθολογιστῶν*** θεολόγων. Καταδιωχθέντες ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Ἑλβετίας οἱ Σωκινιανοὶ κατέφυγον εἰς Πολωνίαν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν

Ἰησουϊτῶν τῷ 1658 καὶ διεσπάρησαν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικήν. Ἐν Ἀμερικῷ ἰδίως μετωνομάσθησαν ***Οὐνιτάριοι*** (Unitarians), ὡς πρεσβεύοντες μόνον ἓν πρόσωπον ἐν τῇ θεότητι. Ἀνέκαθεν δὲ θεωροῦνται ὡς μὴ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐν γένει Εὐαγγελικὴν ἢ Προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν. Ὡς ἀριθμὸς ἄλλως τε καὶ ὡς δύναμις πνευματικὴ δὲν ἔσχον ποτὲ μεγάλην σημασίαν. 2) Οἱ ***Μεννωνῖται*** ἢ ***Ἀναβαπτισταί***. Ἤδη πολὺ πρὸ τῆς Εὐαγγελικῆς Μεταρρυθμήσεως ὑπέβοσκον ἀνὰ τὴν Εὐρώπην διάφοροι ἀντιλήψεις ἀντιεκκλησιαστικαί, ἡ δὲ Μεταρρύθμησις παρέσχεν εἰς τὰς λανθανούσας ταύτας ἀντιλήψεις τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδηλώσεως. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ αἱ τῶν Ἀναβαπτιστῶν, οἵτινες ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ Λουθήρου ὡς θρησκευτικοῦ ἀναμορφωτοῦ, ἐδημιούργησαν τόσας ταραχὰς περὶ τὸ ἔργον του ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Οἱ πρῶτοι ὅμως Ἀναβαπτισταὶ δὲν ἦσαν ὁμογενὲς ἢ συμπαγὲς θρησκευτικὸν σῶμα μὲ ὡρισμένον θεολογικὸν σύστημα.

Ἦσαν μὲν πάντες σύμφωνοι εἰς τὴν ἀπόρριψιν τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ νὰ ἀναβαπτίζωνται οἱ ἐνήλικοι, ὅσοι εἶχον βαπτισθῆ ὡς νήπιοι. Ἀλλὰ πέραν τοῦ σημείου τούτου, διεφώνουν εἰς πολλὰ ζωτικὰ σημεῖα πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν ἐκήρυττον παραβόλους καὶ ἀνηθίκους διδασκαλίας, δι' ἃς καὶ ἐμισοῦντο καὶ κατεδιώκοντο. Ἄλλοι πάλιν ἦσαν μετριοπαθεῖς καὶ ἠκολούθουν ἀρκετὰ πιστῶς τὰς Γραφὰς εἴς τε τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν. Ἐκ τῶν τοιούτων εἷς—ὁ ***Μέννων***, ἄλλοτε Καθολικὸς ἱερεὺς—ἀπέκτησε μέγαν ἀριθμὸν ὀπαδῶν μεταξὺ τῶν Ἀναβαπτιστῶν, ἐκαθάρισε καὶ ἐμετρίασε τὰς ἰδέας αὐτῶν καὶ ἤνωσεν αὐτοὺς εἰς ὁμάδα ἀκολουθοῦσαν Εὐαγγελικοὺς τύπους λατρείας καὶ διδασκαλίας. Οἱ Μεννωνῖται (οἵτινες τὴν σήμερον σώζονται κυρίως ἐν Ἀμερικῇ) ἠκολούθησαν ἀρχὰς λίαν αὐστηράς, ὁμοιάζοντες πρὸς τοὺς ἀρχαίους Μοντανιστὰς καὶ τοὺς Μυστικιστὰς τοῦ Μεσαίωνος. Ἀπέρριπτον οὐ μόνον τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων ἀλλὰ καὶ τὸν ὅρκον, τὸν πόλεμον, τὸ διαζύγιον καὶ τὴν προσφυγὴν ἐνώπιον πολιτικῶν δικαστηρίων. Ἐσπούδαζον νὰ ζῶσιν αὐστηρῶς κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ γράμμα ἐννοούμενα, οὐδεμίαν δὲ σημασίαν ἔδιδον εἰς τὴν θεολογικὴν παιδείαν. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ προορισμοῦ ἀπεδέχθησαν τὴν γενικότητα τῆς Θείας χάριτος καὶ περὶ Εὐχαριστίας συνεφώνουν πρὸς τὸν Ζβίγγλιον. Τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ἐθεώρουν ὡς ἀναγκαίαν μὲν πρὸς τὸ παρόν, ἀλλὰ ξένην πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς Μεννωνίτης ἐδέχετο πολιτικὸν ἀξίωμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ

Ὁ Καθολικισμὸς καὶ αἱ πολιτικαὶ μεταβολαὶ τοῦ 17ου αἰῶνος.

Τὴν ***Συνθήκην τῆς Βεστφαλίας*** (1648) ἐπηκολούθησαν ταχέως μεγάλαι μεταβολαὶ εἰς τὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν διεθνῆ κατάστασιν. Κράτη τὰ ὁ-

ποῖα ἕως τότε ἦσαν πανίσχυρα, ἔφθιναν καὶ περιέπεσαν εἰς ἀφάνειαν καὶ ἀδυναμίαν, ἄλλα δὲ τέως δευτερεύοντα κατέλαβον τὰς θέσεις ἐκείνων καὶ ἀπέκτησαν μεγάλην δύναμιν καὶ ἐπιρροήν.

Ἡ «*Ἁγία Ῥωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία*,» ὡς ἐκαλεῖτο ἀπὸ τοῦ 8ου αἰῶνος τὸ κράτος ὅπερ ἵδρυσεν εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Μέγας ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ κράτους, καὶ ὅπερ μέχρι τοῦ 17ου αἰῶνος κατεῖχε τὴν πρωτεύουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἤδη ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ καὶ νὰ διαμελίζεται, καὶ μετ' ὀλίγον μόνον κατ' ὄνομα πλέον ὑφίστατο ἕωσοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐσβέσθη διὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ Φραγκίσκου Β'. (1806). Ἡ ***Πολωνία***, τέως ἰσχυρὸν κράτος καὶ λαβὸν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν συνομολόγησιν τῆς Συνθήκης, ἐντὸς 100 ἐτῶν περιέπεσεν εἰς ἀδυναμίαν καὶ πρωτοῦ ἐκραγῇ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, διεμελίσθη καὶ διεγράφη ἀπὸ τοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης. Ἡ ***Σουηδία***, ἥτις ὑπὸ τὸν μέγαν Γουσταῦον Ἀδόλφον, εἶχε διαδραματίσει πρωτεῦον μέρος εἰς τὸν τριακονταετῆ Πόλεμον καὶ εἰς τὰς τύχας τῆς Εὐρώπης, ταχέως περιῆλθεν εἰς δευτερεύουσαν καὶ σχεδὸν ἀσήμαντον θέσιν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Ἡ ***Ἰσπανία***, ἥτις ὡς ἐκ τῶν ἀποικιῶν της εἶχε γίνει κράτος ἐκ τῶν πλουσιωτέρων καὶ ἰσχυροτέρων κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, ἤρχισε νὰ φθίνῃ καὶ νὰ παρακμάζῃ, περιπλακεῖσα δὲ εἰς πολέμους πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἀπώλεσε μέγα μέρος τοῦ πλούτου καὶ τοῦ ἀποικιακοῦ κράτους αὐτῆς.

Ἀφ' ἑτέρου, τὸ μικρὸν πριγκηπᾶτον τοῦ ***Βρανδεμβούργου***, ἀποσπαθὲν ἀπὸ τῆς Πολωνίας καὶ κυβερνηθὲν ὑπὸ τῆς δυναστείας τῶν ***Χοενζόλλερν***, ἐμεγαλύνθη καὶ ἐπεξετάθη κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἰδίως ὑπὸ τὸν βασιλέα ***Φριδερερῖκον τὸν Μέγαν***, καὶ ἐγένετο τὸ Βασίλειον τῆς Πρωσσίας, ὅπερ ἔπαιξε τόσῳ σπουδαῖον μέρος ἔκτοτε εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης.

Ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ αἱ μετὰ τὴν Συνθήκην τῆς Βεστφαλίας ἐπελθοῦσαι μεταβολαὶ ἦσαν μᾶλλον ἐσωτερικῆς φύσεως, καὶ ἐπέδρασαν ὀλιγώτερον ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν ὑποστάσεως καὶ δυνάμεως. Ἐν ***Γαλλίᾳ*** ὁ βασιλεὺς ***Λουδοβῖκος ΙΔ'***, διὰ 72ετοῦς βασιλείας ἀπολυταρχικῆς, ἵδρυσε τύπον μοναρχίας συγκεντρούσης ὁλόκληρον τὴν κυβέρνησιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ μονάρχου. Τοῦτο συνώψισεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν περίφημον ἐκείνην φρᾶσιν: «Τὸ κράτος εἶμαι ἐγώ!» Ἡ ἀπολυταρχία ὅμως αὕτη ἐντὸς 150 ἐτῶν ἐπέφερε τὴν κατάρρευσιν τῆς μοναρχίας καὶ ὡδήγησε Λουδοβῖκον τὸν ΙΣΤ εἰς τὴν λαιμητόμον.

Ἐν ***Ἀγγλίᾳ*** εἴδομεν ὅτι ὁ Κρόμουελλ ἀπεκεφάλισε τὸν βασιλέα Κάρολον τὸν Α'. καὶ κατήργησε τὴν μοναρχίαν. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρόμουελλ, ἡ μοναρχία ἀνεστηλώθη καὶ πάλιν διὰ τῆς ἀναρρήσεως ***Καρόλου τοῦ Β'***. (1660—1685), ὅστις ἦτο βασιλεὺς ἀνίκανος καὶ ἄσωτος. Ὅταν δὲ ἀποθνήσκων ἐκήρυξεν ἑαυτὸν Ρωμαιοκαθολικὸν καὶ ἀφῆκε διάδοχον τὸν υἱόν του ***Ἰάκωβον*** (1685—1688), ἐπίσης Ρωμανοκαθολικόν, τὸ τέλος τῆς δυναστείας Στούαρτ ἐν

Ἀγγλίᾳ ἐσήμανε, καὶ διὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1688 ἐξεδιώχθη ὁ Ἰάκωβος, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Γουλιέλμος τῆς Ὀράγγης, ἀνὴρ σώφρων καὶ κυβερνήτης δεξιός.

(Ἀκολουθεῖ)

Η ΕΡΗΜΟΝΗΣΟΣ

ἢ

Τὸ καταφύγιον τῶν στασιαστῶν.

Διήγημα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

(συνέχεια)

Ἐπὶ τέλους ὅταν ὁ τελευταῖος τῶν ἀνυποτάκτων χοίρων ἀφῆκε τὸ πλοῖον, καὶ ἐβγῆκεν εἰς τὴν ξηράν, ἐφάνη εἰς ὅλους τοὺς ἄνδρας ὅτι εἶχεν ἐπέλθει μεγάλη γαλήνη κατόπιν ἀγρίας τρικυμίας.

— «Τοὺς ἔχομεν ὅλους ἔξω ἐπὶ τέλους», εἶπεν εἷς ἐκ τῶν ἀνδρῶν σπογγίζων τὸν ἱδρῶτα τοῦ μετώπου μὲ τὸ μανίκι του.

— «Καλὸ νὰ μὴ ἰδοῦν», ἐγόγγισε ἕτερος, ἐν ᾧ ἔδενε μικρὰν πληγὴν τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑποστῇ κατὰ τὴν πάλιν, πρὸς τοὺς χοίρους.

— «Ὅπως δήποτε, ἐτελειώσαμεν μὲ τὰ ζωντανά· καὶ αὐτὸ εἶνε μία παρηγορία», εἶπεν τρίτος.

— «Ἐτελειώσαμεν μὲ τὰ ζωντανά; πῶς;» ἐφώναξεν ὁ Μαρτῖνος «τὸ χειρότερον ἀκόμη μᾶς μένει».

— «Αὐτὸ λοιπὸν πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἀφεντειά σου, Μαρτῖνε, παιδί μου», εἶπεν ὁ Βράουν.

— «Μακάρι» εἶπεν ὁ Μαρτῖνος· «ἀλλὰ ἐλησμονήσαμεν ταῖς γάταις!»

— «Ἀλήθεια;» ἔκραξαν ὅλοι.

— «Καὶ νὰ ἦσθε βέβαιοι ὅτι θὰ μᾶς βασανίσουν ὄχι ὀλίγον», εἶπεν ὁ Χριστιανός. «Ἐλᾶτε, ἂς τὰς πλησιάσωμεν ἀμέσως».

Ἡ τοιαύτη ἰδέα διὰ ταῖς γάταις ἐδικαιολογήθη πληρέστατα ἐκ τῶν ὅσα ἐπηκολούθησαν. Ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ζῷα ταῦτα, ἄλλα μὲν μαῦρα, ἄλλα ἄσπρα καὶ ἄλλα παρδαλά, εἶχον παραληφθῆ ἐκ Ταχίτης διὰ νὰ κηνυγοῦν τοὺς ποντικούς, ὑπὸ τῶν ὁποίων πολλαὶ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ δεινῶς μαστίζονται. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξειδίου τὸ μέγιστον μέρος αὐτῶν εἶχον κρυβῆ εἰς τὰ ἀμπάρια τοῦ πλοίου, ὅπου εὗρον τρόπους νὰ τρυπώσουν μεταξὺ τοῦ φορτίου, καὶ ἐξήρχοντο μόνον τὴν νύκτα, ὥς τινα κακὰ πνεύματα. Ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς χοίρους μερικὲς γάτες εἶχον εὕρει καταφύγιον, οὐχὶ πολὺ ἀσφαλές, εἰς ὀπάς τινας καὶ

γωνίας περὶ τὸ κατάστρωμα ὅπου οἱ γρυλλίζοντες χοῖροι τὰς ἔκαμαν νὰ ἀνατριχιάζουν ἐκ φρίκης· ἐκ τούτων μία μεγάλη γάτα εἶχεν ὁρμήση πρὸς τὸ κατάρτι καὶ εἶχεν ἀναβῆ μέχρι τῆς πρώτης κεραίας καὶ προχωρήση μέχρι τοῦ ἄλρου αἰτῆς, ὅταν αἱ θορυβώδεις κραυγαὶ ἑνὸς σμήνους γλάρων τὴν ἐξεφόβισαν. Ἐστάθη ἀνάγκη ὅπως ὅλαι αὗται αἱ γάτες ἀναζητηθοῦν καὶ ἐκβληθοῦν διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὰ καταφύγιά των, ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος ὅλοι τοῦ πληρώματος.

— «Τὸν βλέπω», εἶπεν ὁ Μίλλς, ὁ ὁποῖος κάτω εἰς τὸ ἀμπάρι εἶχε χώση τὴν κεφαλήν του μεταξὺ σάκκων καὶ δεμάτων.

— «Ποῦ;» εἶπεν ὁ Ἰωάννης Ἄδαμς, ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους πρὸς τὰ κάτω ἐδοκίμαζε μὲ μακρὰν ῥάβδον νὰ διώξῃ μίαν γάταν τὴν ὁποίαν εἰς τὸ σκότος δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ.

Ἐπὶ τέλους κατόπιν ἀπείρων κόπων ὅλη ἡ στρατιὰ τῶν γάτων ἐξεβλήθη ἐκ τοῦ ἀμπαρίου, καὶ τὰ ἄνωθεν ἀνοίγματα ἐφράχθησαν διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθωσιν ἐκεῖ.

Καὶ τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ζῶα ταῦτα ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὸ πλοῖον καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν νέαν πατρίδα των.

Τελευταῖος ἐξῆλθεν ἕνας πελώριος μαῦρος γάτος ὀνόματι Τόμ, ὁ ὁποῖος μὲ φοβεροὺς πρασίνους ὀφθαλμούς, ὀρθίας τρίχας, φουντωμένην οὐράν, καμπύλην ῥάχην, ἐκτεταμένους ὄνυχας καὶ τὰ ὦτα κατεβασμένα ὥρμα μὲ ἄγρια νιαουρίσματα ἀπὸ ἑνὸς καραφυγίου εἰς ἕτερον, ἕως οὗ ἐπὶ τέλους ὑποχωρῶν εἰς τὰς πανταχόθεν διώξεις τοῦ πληρώματος ὥρμησε διὰ τοῦ ἀνοίγματος καὶ τῆς σανίδος καὶ μὲ ταχύτητα ἐχώθη ἐντὸς τῶν θάμνων, τῆς ξηρᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Ἐγκατάστασις καὶ ἐξερεύνησις

Τὰς πρώτας ἡμέρας ἐδαπάνησαν οἱ στασιασταὶ ἐκφορτώνοντες ἀπὸ τὸ πλοῖον πᾶν ὅ,τι ἦτο πιθανὸν νὰ τοὺς ἦναι ποτε χρήσιμον. Ὄχι μόνον κιβώτια, ἐργαλεῖα, κλίναι, μαγειρικὰ σκεύη κ.τ.λ. μετεκομίσθησαν ἀπὸ τὸ πλοῖον ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αἱ σανίδες τοῦ περιφράγματος, μέγα μέρος τῶν σχοινίων καὶ καλωδίων καὶ πάντα τὰ εὐμετακόμιστα σιδηρικά, ἁλύσεις κ.τ.λ. Μὲ ἄλλας λέξεις τὸ πλοῖον παντελῶς ἀπεγυμνώθη.

Ἀφ' οὗ ἡ ἐργασία αὕτη ἐτελείωσε, συνεκλήθη συμβούλιον διὰ νὰ ἀποφασισθῇ τί νὰ κάνουν τὸ πλοῖον, διότι ἂν καὶ ὁ Χριστιανὸς ἦτο ἀνεγνωρισμένος ἀρχηγὸς τῶν στασιαστῶν, οὐδέποτε ἐπεχείρει νὰ πράξῃ τι σπουδαῖον χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ τοὺς συντρόφους του.

—«Βλέπετε, εἶνε ἀνωφελὲς πλέον,» εἶπε, «νὰ σκεπτώμεθα ὅτι ἠμπορεῖ νὰ ταξειδεύσωμεν, εἴμεθα πολὺ ὀλίγοι πρὸς τοῦτο. Ἔπειτα ἀδύνατον νὰ εὕρωμεν νῆσον ἄλλην καλλιτέραν ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ. Διὰ τοῦτο προτείνω νὰ καύσωμεν τὸ πλοῖον, διὰ νὰ μὴ τὸ ἴδουν, ἂν κατὰ τύχην κανὲν ἄλλο πλοῖον περάσῃ ἀπ' ἐδῶ. Διότι ἐὰν

τὸ ἴδουν, πιθανὸν νὰ παρακινηθοῦν νὰ δγοῦν ἔξω εἰς τὴν ἀκτήν, καὶ τότε θὰ γνωσθῇ ὅτι εἴμεθα ἐδῶ, καὶ ἡ Ἀγγλία ἀμέσως θὰ στείλῃ πλοῖον πολεμικὸν διὰ νὰ μᾶς συλλάβῃ. Τί λέγετε σεῖς ;

— «Ἐγὼ λέγω νὰ περιμείνωμεν ὀλίγον καὶ νὰ σκεφθῶμεν,» ἀπεκρίθη ὁ Γιώγγ.

— «Τὸ αὐτὸ λέγω καὶ ἐγώ», εἶπεν ὁ Ἄδαμς.

Μερικοὶ τῶν ἄλλων συνεφώνουν μὲ τὸν Χριστιανόν. Ἰδίως ὁ Κουΐνταλ, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο αἰσθανόμενος μεγάλην ἀποστροφὴν πρὸς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, σφοδρότατα συνηγόρησεν ὑπὲρ τῆς καύσεως τοῦ πλοίου. Τέλος κατόπιν ἀρκετῆς συζητήσεως, τὸ πλοῖον «***Βάουντυ***» ἐκάη μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. Τοῦτο συνέβη τὴν 23ην Ἰανουαρίου 1790.

Τὸ κάτω μέρος τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀδύνατον νὰ καῇ ἐρρυμουλκήθη ἔξω εἰς τὰ βαθέα ὕδατα καὶ ἐκεῖ κατεποντίσθη, ὥστε οὐδὲν ἴχνος τοῦ πλοίου ἀπέμεινε.

Καὶ τότε πλέον, οἱ στασιασταὶ ἐτέθησαν εἰς κίνησιν διὰ τὴν ἐγκατάστασιν των εἰς τὴν νέαν πατρίδα. Ἐξέλεξαν μίαν τοποθεσίαν, ἡ ὁποία ἀπεῖχε μόλις ὀλίγας ἑκατοντάδας μέτρων ἀπὸ τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς των εἶχον κατασκηνώσει, ὡς κατάλληλον διὰ τὴν μόνιμον αὐτῶν ἐγκατάστασιν. Ἡ τοποθεσία αὕτη ἦτο ὡραία καὶ καλῶς ἐσκιάζετο ἀπὸ δένδρα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων διεκρίνετο μακρόθεν ἡ θάλασσα. Εἰς αὐτὴν τὴν τοποθεσίαν τὰ πάντα μετεκομίσθησαν καὶ μερικοὶ τῶν ρωμαλεωτέρων μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν ἤρχισαν νὰ καθαρίζουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ κόπτουν τὰ δένδρα διὰ πελέκεων. Μίαν δὲ πρωΐαν μικρὰ συνοδεία διωργανώθη, διὰ νὰ περιηγηθῇ τὴν νῆσον καὶ νὰ ἐξετάσῃ αὐτὴν καὶ νὰ μάθῃ ποῖα ἦσαν τὰ προϊόντα της. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦσαν ἀκόμη βέβαιοι ἂν ἡ νῆσος εἶναι ἀκατοίκητος ἢ ὄχι ἡ συνοδεία αὕτη ἦτο πολυάριθμος καὶ καλῶς ὡπλισμένη, συνίστατο δὲ ἐκ τοῦ Χριστιανοῦ, τοῦ Ἄδαμς, τοῦ Βράουν καὶ τεσσάρων Ταχιτανῶν· ὁ δὲ Ἐδουάρδος Γιώγγ ἔμεινεν εἰς τὸν καταυλισμὸν μαζὺ μὲ τοὺς λοιποὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας.

— «Πρὸς ποίαν διεύθυνσιν νὰ βαδίσωμεν ;» ἠρώτησε τὸν Βράουν ὁ Χριστιανός.

Ὁ βοτανικὸς ἐδίστασε νὰ ἀποκριθῇ καὶ ἐκύτταξε γύρω του.

— «Ἐὰν μοὶ ἐπιτρέπετε, κύριε Χριστιανέ,» εἶπεν ὁ Ἰσαὰκ Μαρτῖνος, «νὰ εἴπω τὴν γνώμην μου, θὰ ἔλεγα νὰ ὑπάγωμεν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ δυνηθῶμεν νὰ λάβωμεν ἰδέαν τῆς μορφῆς, τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς νήσου».

Τὴν γνώμην ταύτην ἀποδεχθέντες ἐξεκίνησαν διὰ τῆς πεδιάδος, ἡ ὁποία ἦτο πανταχοῦ εὐφορωτάτη, ἔπειτα ἀνέβησαν τοὺς κυματοειδεῖς ἀνηφόρους τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους ἕως οὗ ἔφθασαν εἰς τοὺς ἀποτόμους καὶ γυμνοὺς βράχους τῆς κορυφῆς.

Κατὰ τὴν πορείαν ταύτην εὗρον ἀναμφιβόλως σημεῖα τοῦ ὅτι ἡ νῆσος ἦτο κατῳκημένη κατά τινα ἀρχαίαν ἐποχήν. Εὗρον δηλαδὴ λόγχας καὶ πελέκεις καὶ ἄλλα πολεμικὰ ὅπλα, ὅλα ἐκ πέτρας κατεσκευασμένα.

— « Ὠχὼ καὶ τί εἶναι τοῦτο ;» ἐφώναξεν ὁ Μαρτῖνος, σταθεὶς αἴφνης ἔμπροθεν ἑνὸς πράγματος τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ἐξετάσαντες καὶ οἱ ἄλλοι ἐκ τοῦ πλησίον τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, εὗρον ὅτι ἦτο εἴδωλον σκαλισμένον ἐκ σκληροῦ ἐρυθροῦ λίθου.

— «Τοῦτο εἶνε φανερῶς εἴδωλον,» εἶπεν ὁ Χριστιανός· «καὶ ἰδοὺ ὑπάρχουν καὶ στρογγυλοὶ λίθοι, ὡς ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους οἱ Ταχιτανοὶ μεταχειρίζονται ἐν πολέμῳ».

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ μέρους τούτου καὶ εἰς ἄλλας θέσεις, καθὼς προέβαινον, εὕρισκον σωροὺς κομμένων λίθων ὡς καὶ εἴδωλα καὶ ἐργαλεῖα.

— «Νομίζω,» εἶπεν ὁ Βράουν, στραφεὶς πρὸς στιγμὴν ἵνα κυττάξῃ κάτω πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτις πλέον ἐξετείνετο μακρὰν καὶ ὁλόγυρά των ὡς ἀτελείωτός τις κυανῆ πεδιάς, «νομίζω ὅτι ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἄλλοι ἄνθρωποι πρὸ μακροῦ χρόνου κατῴκησαν ἐδῶ εἶναι ὄχι μόνον αὐτοὶ οἱ λίθοι, οἱ πελέκεις, αἱ λόγχαι καὶ τὰ εἴδωλα, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἐδῶ ὑπάρχουν κοκοκαρυαί, βανανέαι, ἀρτοκαρπίαι, ὡς καὶ γεώμηλα,—ὅλα δὲ αὐτὰ εὑρίσκονται εἰς τὰ εὐήλια καὶ ὑπήνεμα μέρη τῆς νήσου καὶ συγκεντρωμένα ὡς ἐὰν ἐκεῖ ἐφυτεύθησαν ὑπὸ ἀνθρώπων.»

— «Ἐδῶ δὲ εἶναι ἡ καλλιτέρα ἀπόδειξις !» ἐφώναξεν ὁ Μαρτῖνος, ὁ ὁποῖος ἀδιαλείπτως ἐκύτταζε δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ μὲ τὴν μεγάλην μύτην του ὑψωμένην, ὡς ἐὰν δι' αὐτῆς ἀνίχνευε τὰ πράγματα.

Ὅλοι ἐστράφησαν πρὸς τὸ μέρος, ποῦ ἐδείκνυεν ὁ Μαρτῖνος καὶ εἶδον ἕνα ἀνθρώπινον σκελετὸν πολὺ ἐφθαρμένον, μὲ μέγα ὄστρακον πήνας ὑποκάτω τοῦ κρανίου. Ἐκεῖ δὲ πλησίον εὗρον καὶ ἄλλα ἀνθρώπινα ὀστᾶ.

— «Βεβαίως αὐτὸ ἀποδεικνύει τὸ ζήτημα», εἶπεν ὁ Βράουν. «Ἀλλὰ θαυμάζω διατὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἦλθαν ἐδῶ καὶ διατὶ ἔπειτα ἐγκατέλειψαν τὴν νῆσον.»

— «Ἴσως δὲν ἦλθον καθόλου, ἀλλ' ἐγεννήθησαν ἐδῶ,» εἶπεν ὁ Μαρτῖνος· «καὶ ἴσως δὲν ἐγκατέλειψαν τὴν νῆσον ἀλλ' ἀπέθανον ὅλοι ἐδῶ.»

— «Μάλιστα» εἶπεν ὁ Ἄδαμς, «ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὄστρακον μοῦ ἐνθυμίζει ἕνα πρᾶγμα ποῦ μοῦ εἶπε ὁ πλοίαρχος Βλάη ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν νήσων Γάμβιερ, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ εὑρίσκωνται ἐδῶ κάπου πλησίον, συνειθίζουν νὰ θέτουν ὄστρακον ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ, ὡς βλέπομεν εἰς τοῦτον τὸν σκελετόν. Πλὴν τούτου μοὶ εἶπεν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν νήσων αὐτῶν συνειθίζουν νὰ βάζουν ὅσους ἐνίκων ἐν πολέμῳ μέσα εἰς σχεδίας καὶ νὰ τοὺς ἀφήνουν νὰ πνιγοῦν ἢ νὰ κολυμβοῦν ἢ νὰ ὑπάγουν ὅπου θέλουν. Ἔτσι πιθανὸν μερικοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων νὰ ἔφθασαν ἕως ἐδῶ.»

Μὲ τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν ἡ συνοδεία εἶχε διαβῆ μίαν βραχώδη φάραγγα καὶ ἀνέβαινεν πρὸς τὴν ἀνωτάτην κορυφὴν τοῦ ὄρους. Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἔφθασαν ὅλοι εἰς τὴν κορυφήν, καὶ ἐκεῖθεν εἶχον μεγαλοπρεπῆ θέαν τῆς ὅλης περιοχῆς τῆς νήσου.

(Ἀκολουθεῖ)